Universiteit
Leiden
The Netherlands

Katholiek in de Republiek : subcultuur en tegencultuur in Nederland, 1570- 1750

Lenarduzzi, C.M.

Citation
Lenarduzzi, C. M. (2018, October 25). *Katholiek in de Republiek : subcultuur en tegencultuur in Nederland, 1570- 1750*. Retrieved from https://hdl.handle.net/1887/66483

Version:	Not Applicable (or Unknown)
License:	Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden
Downloaded from:	https://hdl.handle.net/1887/66483

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle http://hdl.handle.net/1887/66483 holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Lenarduzzi, C.M.
Title: Katholiek in de Republiek : subcultuur en tegencultuur in Nederland, 1570- 1750
Issue Date: 2018-10-25

Appendix

Lijst van de belangrijkste katholieke auteurs en hun egodocumenten die in dit boek voorkomen

Franciscus Dusseldorpius (1567-1630)

Dusseldorpius stamde uit een geslacht dat al generaties lang tot het Leidse katholieke patriciaat behoorde.[55] Hij werd opgeleid tot jurist aan de Universiteit van Douai, waar hij in 1589 afstudeerde. Een carrière als advocaat in de Haagse balie werd echter in de kiem gesmoord, omdat Dusseldorpius weigerde de eed van trouw aan de Republiek af te leggen. In plaats daarvan koos hij voor een carrière in de Hollandse Zending. In 1597 verhuisde hij van Leiden naar Utrecht waar hij zich ontwikkelde tot één van de vertrouwelingen van apostolisch vicaris Sasbout Vosmeer. Deze zou Dusseldorpius in 1609 tot priester wijden. Uit vrees voor vervolging besloot Dusseldorpius in 1615 naar Keulen te emigreren, waar hij in 1630 overleed. Meteen na aankomst in Keulen begon Dusseldorpius aan zijn magnum opus ***Annales sive historiae de tumultibus Belgicis annis 1566-1615 Francisci Dusseldorpii***, een tweedelig in het Latijn geschreven handschrift van bijna 1200 bladzijden. Zoals de titel al aangeeft, goot Dusseldorpius dit werk in de vorm van *libri annales*, chronologisch gerangschikte historische jaarboeken. Hij trad daarmee in het voetspoor van de grote kerkhistoricus Caesar Baronius. Met het eerste deel van zijn *Annales* beoogde Dusseldorpius een historiografie te schrijven van de Opstand vanuit katholiek perspectief, naar eigen zeggen om tegenwicht te bieden aan de 'schandelijke verzinsels', die de gereformeerden op schrift hadden gesteld. In het tweede deel deed Dusseldorpius verslag van de ontwikkelingen in zijn eigen tijd. Het reilen en zeilen van de Hollandse Zending is de rode draad waaromheen de andere beschreven gebeurtenissen zijn georganiseerd. Dit deel is vooral interessant omdat het is doorspekt met Dusseldorpius' persoonlijke ervaringen, observaties en verwachtingen. Zijn waarschuwing dat het tweede deel nooit mocht worden gepubliceerd, tenzij 'veel later en uiterst voorzichtig', illustreert dat ook in de ogen van Dusseldorpius zelf een fundamenteel verschil bestond tussen het eerste en het tweede, veel persoonlijker deel van zijn handschrift. Over het eerste deel bepaalde hij alleen dat het nooit onder zijn naam openbaar mocht worden

[55] Deze passage is gebaseerd op Lenarduzzi, 'Res catholicorum secundum Franciscum Dusseldorpium'.

gemaakt. Uit verschillende passages in de *Annales* kan worden afgeleid dat Dusseldorpius in Keulen niet een heel nieuw werk ter hand nam, maar dat een (substantieel) deel van zijn werk dateert van vóór 1615. Waarschijnlijk zette Dusseldorpius zich in Keulen aan het redigeren van een al eerder bestaande versie of van zijn eerder gemaakte aantekeningen. In 1617 legde hij de laatste hand aan zijn manuscript. Zowel het eerste als het tweede deel van Dusseldorpius' *Annales* is nooit gepubliceerd. Pas in 1893 gaf Robert Fruin een becommentarieerd uittreksel uit. Over wat er tussen 1617 en 1640 met het manuscript gebeurde, weten we praktisch niets. In 1640 belandde het in de stadsbibliotheek, nadat de Staten van Utrecht een jaar eerder de bezittingen van de toenmalige apostolisch vicaris, Philipus Rovenius, verbeurd hadden verklaard. Het handschrift van Dusseldorpius bevond zich toen onder Rovenius' bezittingen. De *Annales* maken nu deel uit van de collectie van de universiteitsbibliotheek van de Universiteit Utrecht. Het is het enige exemplaar dat wij kennen, hoewel er waarschijnlijk afschriften of uittreksels van hebben bestaan, die binnen de Hollandse Zending hebben gerouleerd. Naast de *Annales* schreef Dusseldorpius nog een paar kleinere werken, die, met uitzondering van een kort traktaat over gemengde huwelijken, niet zijn overgeleverd.

Cornelis Plemp (1574-1638)

Cornelis Plemp was een geboren en getogen Amsterdammer. Hij stamde uit een aanzienlijk katholiek geslacht. Wat wij van Plemp weten, is voor een belangrijk deel te danken aan zijn autobiografische gedicht 'Vita sua'. Daarin lezen we dat hij aanvankelijk aan de universiteit Leiden studeerde, maar dat hij deze stad twee jaar later verruilde voor Leuven. Daar woonde hij met veel plezier de colleges van onder andere Justus Lipsius bij. Vervolgens studeerde hij in Ingolstadt en Douai, om uiteindelijk in Orléans te promoveren in de rechtsgeleerdheid. Na een korte periode als advocaat, koos hij voor een bestaan als ambteloos burger. De rest van zijn leven wijdde hij aan de muziek (hij was een leerling van Jan Pietersz. Sweelinck), maar vooral aan de Latijnstalige dichtkunst. Hij werd een gewaardeerd lid van de Republiek der Letteren en onderhield onder meer warme contacten met Pieter Cornelisz Hooft. Tevens was hij nauw bevriend met Joost Van den Vondel. Plemp publiceerde diverse werken, waaronder een lang verhalend gedicht over de middeleeuwse geschiedenis van zijn vaderstad, getiteld *Amsterodamum Monogrammon* (1616). In hetzelfde jaar publiceerde hij ook de (dicht)bundels *Quisquiliae*, *Tabellae* en *Emblemata quinquaginta*. In 1618 volgde het martyrium van Musius: *Musius sive rhythmi, cum poematis*. In de daaropvolgende jaren gaf Plemp nog drie

dichtbundels uit, *Crepuscula*, *Verinus* (1622) en *Poematia* (1631). De laatste bundel is verloren gegaan. In zijn boek *Speldwerk* (1632) mengde hij zich in de discussie over de juiste spellingsregels van de Nederlandse taal. Voor dit proefschrift is vooral van belang Plemps manuscript ***C.G. Plempii Poemata Deuter authographa***, en dan vooral 'Vita sua', het hierboven al genoemde autobiografische gedicht, en 'De Patria', een lang verhalend gedicht over het recente katholieke verleden van Amsterdam. Het handschrift bestaat uit twee delen en bevindt zich in de Universiteitsbibliotheek Amsterdam. Het eerste deel is geschreven tussen 1624 en 1628; deel 2 in 1638, Plemps sterfjaar. Een deel van de gedichten uit dit handschrift zijn gepubliceerd in het zoek geraakte *Poematia* van 1631. In welke kringen Plemps autograaf heeft gecirculeerd, is niet bekend.

Tryn Oly (1585-1651)

Catharina (Tryn) Jans Oly werd geboren in Amsterdam in een tamelijk welgesteld katholiek gezin.[56] Op haar zeventiende kreeg zij toestemming van haar ouders om in te treden in de Haarlems kloppenvergadering 'de Hoek'. Zij was daar actief als kosteres, begeleidde het kloppenkoor, las dagelijks de Latijnse getijden en wijdde zich aan liefdadigheid en onderwijs. In 1625 werd Tryn Oly door haar overste aangesteld tot geestelijk moeder van een zogenaamde particuliere vergadering in de Hoek, dat wil zeggen een huis waarin een aantal maagden een gezamenlijke huishouding voerde. In deze functie schreef Oly de ***Levens der Maechden***, een driedelig handschrift van elk ongeveer 400 folio's met biografieën van haar overleden medezusters. In deel twee en drie zijn aan de biografieën ook de uitvaartpreken van de betreffende maagden toegevoegd. De levensbeschrijvingen hebben vaak een hagiografisch en geïdealiseerd karakter. Waarschijnlijk waren ze bedoeld als *exempla* voor de novicen die Tryn onder haar hoede had. Omdat de biografieën behalve de deugden ook de minder sterke kanten van de overleden maagden belichtten, waren hun levens volgens Tryn Oly makkelijker na te volgen dan de levens van 'echte' heiligen. Bovendien hadden de novicen vaak met eigen ogen kunnen aanschouwen tegen welke problemen de gestorven maagden in hun bestaan als klop aanliepen, en hoe zij deze het hoofd boden. De *Levens der Maechden* bieden een waardevol inkijkje in het dagelijks leven in de vergadering, in de familierelaties van de maagden en in hun herinneringen aan het recente katholieke verleden. Ook voor Tryn Oly kwam de ouderdom met gebreken. Als gevolg van 'koudvuur' werden gedeelten van haar

[56] De gegevens voor deze paragraaf zijn grotendeels ontleend aan Spaans, *Levens der Maechden*.

vingers geamputeerd. Om die reden ontbreken de levensbeschrijvingen van de kloppen, die in de laatste jaren van Tryns leven stierven. Na haar dood is haar werk niet door de andere kloppen voortgezet, met dien verstande dat haar medezuster Maria van Wieringen nog wel de biografie van Tryn zelf aan het handschrift toevoegde. Tryns manuscripten worden bewaard in de Bibliotheek van Museum Catharijneconvent Utrecht, Collectie Preciosa Warmond, inv.nrs. 92B13-14, 92C10.

Willebrord van der Heijden (1595-1638)

Van der Heijden werd geboren in Middelbeers in de Brabantse Kempen.[57] Hij studeerde letteren en wijsbegeerte in Antwerpen en theologie in Leuven. In 1613 trad hij toe tot het jezuïeten noviciaat in Mechelen en in 1626 werd hij te Brussel tot priester gewijd. Als standplaats kreeg hij Leeuwarden toegewezen. Op weg naar Friesland maakte hij meteen kennis met de antikatholieke wetgeving van de Republiek. Betrapt op verboden priesterlijke activiteiten, bracht hij in Vlissingen enkele maanden door in gevangenschap. Met vertraging arriveerde Van der Heijden in 1627 dan toch in Friesland, waar hij tot aan zijn dood in 1638 zou blijven. Zijn hulp aan slachtoffers van een pestepidemie werd hem toen fataal. Tijdens zijn jaren in Friesland hield Van der Heijden een Latijnstalig jaarboek annex dagboek bij, waarin hij de recente geschiedenis van West-Friesland (vanaf 1564) combineerde met een verslag van zijn persoonlijke wederwaardigheden. In 1842 hebben H. Amersfoordt en U.A. Evertsz. een geannoteerde vertaling van Van der Heijdens manuscript uitgegeven: ***Verhaal van de verrigtingen der jezuïeten in Friesland*** (Leeuwarden 1842). De vertalers hadden het manuscript in 1834 op een boekveiling aangetroffen; waar het nu is, is mij niet bekend. Van der Heijden hield zijn dagboek praktisch tot aan zijn dood bij, waarna een opvolger nog tot medio 1639 zijn werk voortzette. Naast het werk van Famiano Strada en Piërius Winsemius' *Chronique ofte historissche geschiedenisse van Vrieslant […]* (Franeker 1622), maakte Willebrord van der Heijden voor zijn *Verhaal* gebruik van de herinneringen en verhalen van zijn ordegenoten, die hem in Friesland voor waren gegaan. Wat betreft de lokale katholieke geschiedenis en tradities, waren de plaatselijke katholieken zijn belangrijkste bron van informatie. Welke lezers Van der Heijden met zijn handschrift op het oog had, maakte hij niet duidelijk. Wellicht was zijn manuscript bedoeld om binnen zijn orde te rouleren.

[57] De gegevens in deze paragraaf zijn ontleend aan de voorrede in *Verhaal van de verrigtingen der jezuïeten in Friesland door pater Willebrordus van der Heijden*, ed. Amersfoordt en Evertsz.

Arnold Waeijer (1606-1692)

Arnold Waeijer stamde uit een aanzienlijke Zwolse familie.[58] In 1625 vertrok hij naar Keulen om filosofie en theologie te studeren. Na het behalen van zijn baccalaureaat werd hij in 1631 tot priester gewijd. Zijn zestigjarige priesterschap heeft hij geheel ten dienste gesteld van zijn vaderstad Zwolle. Eerst als kapelaan, vanaf 1637 als pastoor van de door hem gestichte huiskerk Sint Joseph, en sinds 1666 als aartspriester van de stad en het district Zwolle. Al die tijd maakte hij minutieus aantekeningen van wat hem in het dagelijks leven als pastoor overkwam. Behalve de botsingen met de wereldlijke overheid, kwamen ook de fricties tussen de seculiere en de reguliere clerus in Zwolle ruim aan bod. Bijzonder waardevol is Waeijers uitgebreide ooggetuigenverslag van wat zich heeft afgespeeld in de jaren 1672-1673, toen Zwolle door troepen van de Bisschop van Münster was bezet. In de laatste twee jaren van zijn leven verwerkte Waeijer zijn aantekeningen tot één manuscript, getiteld ***Nopende het aerts-Priesterschap van Swolle naer de Beroerten deser Neder-Landen mitsgaders van eenige gedenckweerdige voorvallen***.Van dit handschrift bestaan verschillende afschriften; het origineel bevindt zich in het Historisch Centrum Overijssel, Archief van de Onze Lieve Vrouwe Parochie te Zwolle, toegang 1120, inv.nr. 358. Over doel en doelgroep van zijn handschrift heeft Waeijer zich niet uitgelaten.

Franciscus Mijleman (1610-1667)

Mijleman werd geboren in 1610 te Brugge als zoon van een kleermaker.[59] Na een studie theologie in Douai werd hij in 1636 door de bisschop van Brugge tot priester gewijd. Kort daarna trad hij toe tot het noviciaat van de jezuïeten in Mechelen. Eind 1639 werd hij als missionaris uitgezonden naar het oostelijk deel van de Groningse Ommelanden. Daar zou hij 27 jaar onafgebroken als zielzorger actief blijven, tot aan zijn dood in 1667. De laatste jaren van zijn leven besteedde hij aan zijn publicaties: drie religieuze liedbundels en drie controversegeschriften. Daarnaast schreef hij in 1664 het ongepubliceerd gebleven

[58] Deze paragraaf is gebaseerd op de inleidende paragraaf in: Waeijer, *Nopende het Aerts-priesterschap van Swolle*, ed. Meijer, in: *AAU* 45 (1920), p.3-6.

[59] De volgende alinea's zijn gebaseerd op Pathuis, 'Het handschrift "Ommelands Eer" van pater Franciscus Mijleman s.j.', p. 1-26, en Van Gennip, *Controversen in context*, p. 531-584. Beiden ontlenen hun gegevens voor een deel aan Mijlemans korte autobiografie, die hij schreef ter gelegenheid van zijn intreden in de orde der jezuïeten in 1636. Deze biografie is als bijlage F opgenomen in het artikel van Pathuis.

Ommelands-Eere ofte eenige naegelaeten gedenckwaerdige overblijfselen van de gepleegde aldaer godsdiensticheijt onser loffelijcken memorabelen roomsch-catholijcken voorouderen, hier en daer nae de Reductie ofte Overgang tot heden toe op verscheijden plaetsen noch te vinden. Ter gedagtenisse der naezaeten huns erfgeloove ende ijver hunner voorouderen in de Ommelanden opgeraept ende bijeen vergadert door P. F. M. S.J. anno 1664. Zoals de titel aangeeft, was het zijn bedoeling om het katholieke verleden van zijn missiegebied te boekstaven, enerzijds om te voorkomen dat het in vergetelheid zouden raken, en anderzijds om de anciënniteit en continuïteit van de katholieke kerk aan te tonen. Hoewel het manuscript dus betrekking had op de prereformatorische Ommelanden, bevat het ook allerlei (persoonlijke) anekdotes en observaties die betrekking hadden op Mijlemans eigen tijd. De lokale katholieke tradities en geschiedenissen zal Mijleman hebben opgetekend uit de mond van zijn parochianen; voor de bredere geschiedenis van de Ommelanden putte hij uit het werk van Faminiano Strada en Ubbo Emmius. Uit zijn eigen woorden valt op te maken dat Mijleman zijn werk primair schreef voor de katholieke Ommelanders; wellicht verklaart dit ook waarom het manuscript, in tegenstelling tot zijn andere werken, nooit is gepubliceerd. Volgens zijn eigen verklaring schreef Mijleman *Ommelands-Eere* in slechts zeven dagen. Waarschijnlijk had hij door de jaren heen al het nodige voorwerk gedaan.

Hermanus (Herman) Verbeecq (1621-1681)

Verbeecq werd geboren in Amsterdam in een katholiek middenstandsgezin.[60] Zijn uit de Zuidelijke Nederlanden geïmmigreerde vader dreef een bontwinkel. In 1633 stuurde hij zijn zoon naar de Latijnse school, wat vrij uitzonderlijk was voor het kind van een ambachtsman. Na drie jaar Latijnse school kwam Herman hij bij zijn vader in de leer als bontwerker. In het kader van zijn opleiding verbleef hij enkele jaren in Frankrijk. In 1644 keerde Verbeecq in verband met ziekte en overlijden van zijn vader terug naar Amsterdam om het familiebedrijf voort te zetten. Mede vanwege zijn zwakke fysiek gestel was Verbeecq echter een man van twaalf ambachten, dertien ongelukken. Zijn ongelukkige loopbaan bracht hem en zijn gezin keer op keer in de financiële problemen. Regelmatig moest een beroep worden gedaan op steun van familieleden, die Verbeecq tot zijn verdriet steeds meer als een mislukkeling gingen beschouwen. Herman Verbeecq overleed op zestigjarige leeftijd. Wat wij van hem weten, hebben we te danken aan het feit dat Verbeecq in zijn vrije tijd een omvangrijk oeuvre bij

[60] Voor de levensbeschrijving van Herman Verbeecq heb ik gebruik gemaakt van Verbeecq, *Memoriaal ofte mijn levensraijsinghe*, ed. Blaak.

elkaar dichtte, dat voor een groot deel bewaard is gebleven. Zijn dichtwerk ontsteeg weliswaar niet het niveau van een amateur, maar levert een schat aan informatie op over zijn leven en zijn blik op de wereld om hem heen. Zijn meest omvangrijke werk was zijn levensverhaal, dat hij in ruim zesduizend dichtregels beschreef en dat hij de titel ***Memoriaal ofte mijn levensraijsinghe*** meegaf. Verbeecq beschreef in dit dichtwerk zijn leven vanaf zijn geboorte tot aan het jaar 1673. Waarschijnlijk is het niet in één keer geschreven, maar werkte hij er gedurende een langere periode aan. De autobiografie maakt deel uit van een uit twee banden bestaande gedichtenbundel, getiteld *Verbeecqs Poezy*. De eerste band bevat naast het *Memoriaal* de liedbundel ***Hermanus Verbeecqs Sang Godin, bestaande in verscheijde liedekens zo geestelijk, als werelsz, Amsterdam, Anno 1662***, het stuk *Hollandsze malligheijt* (1564), ***'t Toneel der veranderinge deser werelt door H. Verbeecq Anno 1667 In Amsterdam***, *De meditatie op de 7 woorden van den heijlant Jesu van Nasaret* (1663), en een aantal op zichzelf staande lofzangen. De tweede band bestaat uitsluitend uit toneelstukken. Het handschrift bevindt zich in het Noord Hollands Archief te Haarlem. Geen van de werken die in het handschrift voorkomen, zijn ooit in druk verschenen. Voor dit boek heb ik mij voornamelijk gebaseerd op de liederen en gedichten uit *Sanggodin* en *'t Toneel*. Ook het *Memoriaal* is meerdere malen aangehaald.

Ignatius Walvis (1653-1714)

Ignatius Walvis werd geboren te Utrecht.[61] Hij was de zoon van de kunstschilder Johan Baptist Walvis (1622-1692). In de jaren 1670 studeerde hij filosofie en theologie in Leuven. In 1678 werd Walvis door apostolisch vicaris Van Neercassel tot priester gewijd. Aanvankelijk was hij actief in Den Haag, als vicaris van pastoor Jan Hooft en als kapelaan van de Weense gezant in Holland, Kramprich von Kronefeld. In 1688 werd hij door Van Neercassels opvolger, Petrus Codde, benoemd tot pastoor van de statie de H. Johannes de Doper in Gouda. In deze statie oefende Walvis tot aan zijn dood in 1714 het pastoorsambt uit. Walvis is vooral bekend vanwege zijn Goudse stadsgeschiedenis, *Beschryving der stad Gouda […]* (Gouda 1713), één van zijn weinige werken die het tot publicatie bracht. Voor dit proefschrift is echter vooral van belang zijn betrekkelijk onbekende ***Goudsche en andere daartoe dienende katolijke kerkzaaken door I.W. pastoor van der Goude anno 1709***, een lijvig tweedelig handschrift, dat wordt bewaard in het Streekarchief Midden-Holland

[61] Voor deze paragraaf heb ik gebruik gemaakt van Jan Hallebeek, 'Ignatius Walvis (1653-1713). Troebelen tijdens zijn pastoraat te Gouda', in: *Trajecta* 8 (1999), p. 143-166.

(SAMH), Archief van de Oud-Katholieke parochie van de H. Johannes de Doper te Gouda (1627-1967), toegang 92, inv.nr. 471. Formeel was dit handschrift een kerkhistorische geschiedenis van de stad Gouda over de jaren 1525 tot 1712. In feite staat het echter volledig in het teken van de felle strijd tussen de jansenisten en de roomsen. In die strijd stond Walvis aan de kant van de jansenisten. Zijn *Goudsche katolijke kerkzaaken* is dan ook vooral een pro-jansenistisch geschrift, dat tot doel heeft om aan te tonen dat de continuïteit in de katholieke zielzorg in de Republiek te danken was geweest aan Walvis en zijn seculiere ambtgenoten. Het is onduidelijk waarom dit handschrift nooit werd gepubliceerd. Wellicht dat er geen plaats was voor lokale kerkgeschiedenissen naast het brede overzichtswerk van Hugo van Heussen, *Batavia Sacra*, dat was geschreven met hetzelfde doel: als verweerschrift tegen de rooms-katholieke aanspraken.

Jan de Boer (1694-1764)

Van de familieachtergrond en opleiding van Jan de Boer is weinig bekend.[62] Hij werd geboren in Haarlem, maar verhuisde tussen 1742 en 1747 naar Amsterdam, waar hij drie dagen per week op het kantoor van een wijnhandelaar werkte. Op een belastingformulier van december 1748 vulde hij in dat hij 'anders geen winningen' genoot. Hoeveel hij precies verdiende, is niet bekend, maar hij noemde zichzelf een 'klein getaxeerde'. Waarschijnlijk behoorde hij tot de brede middengroepen van de samenleving. De Boer was muzikaal en begeleidde als zanger en organist regelmatig de missen in de Amsterdamse schuilkerk de Papegaay. Tevens was hij geïnteresseerd in geschiedenis. De gebeurtenissen van 1672 inspireerden hem om in 1747, toen er opnieuw een einde leek te komen aan een stadhouderloos tijdperk, een dagboek te beginnen: ***Chronologische historie van alle hetgeene is voorgevallen bij de komste van Willem Karel Hendrik Friso, prince van Oranje etc. […] Alles door oor-, en ooggetuijgenisse naauwkeurig waargenomen door den schrijver dezes, Jan de Boer in Amsterdam. Journaelscherwijze geschreven door den autheur in ao. 1747 en 1748***. Volgens De Boer schreef hij zijn dagboek uitsluitend tot 'eijgen vermaak', maar de vormgeving van het manuscript, dat sterk lijkt een gedrukt werk, duidt er op dat De Boer toch meer lezers op het oog had dan alleen zichzelf. Uit zijn voorwoord valt af te leiden dat het zijn bedoeling was om de gebeurtenissen die hij zélf had meegemaakt nauwkeurig te boekstaven, opdat zijn dagboek een betrouwbare bron voor latere historici zou zijn. De *Chronologische historie* is

[62] Deze paragraaf is gebaseerd op Blaak, 'Informatie in een ander tijdperk. Nieuws in het dagboek van Jan de Boer (1747-1758)', en Idem, *Geletterde levens*.

dan ook praktisch helemaal gebaseerd op De Boers eigen waarnemingen, die hij rijkelijk van persoonlijk commentaar voorzag. De Boers dagboek is nooit gedrukt. Het bevindt zich in de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag. Naast dagboekschrijver was De Boer ook een enthousiast amateurdichter. In zijn Haarlemse jaren schreef hij ***Alle de Gedigten. Liederen. Invallende Gedagten. en Poëzij van Jan de Boer. Door hem eygenhandig Begost te schrijven: in Haarlem 1736 september***. Dit handschrift bevat drie delen, in één band, en wordt bewaard in het Noord Hollands Archief te Haarlem. Het is mede belangrijk omdat het één van de weinige bronnen is waarin een rooms-katholieke leek (Jan de Boer) zijn visie op de geschillen met de jansenisten en de roomsen verwoordde.

Archieven, Bronnen en Bibliografie

Afkortingen

AGKKN	*Archief voor de Geschiedenis van de Katholieke Kerk in Nederland*
AAU	*Archief voor de Geschiedenis van het Aartsbisdom Utrecht*
BB	*Bossche Bijdragen*
BGBH	*Bijdragen voor de Geschiedenis van het Bisdom van Haarlem*
BHIC	Brabants Historisch Informatie Centrum
BMGN	*Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden*
ELO	Erfgoed Leiden en Omstreken
HUA	Het Utrechts Archief
NA	Nationaal Archief
SAA	Stadsarchief Amsterdam
SAMH	Streekarchief Midden-Holland
Trajecta	*Trajecta. Religie, cultuur en samenleving in de Nederlanden*.

Archieven en handschriften

Alkmaar, Regionaal Archief Alkmaar

- Bontius de Waal, J., *Oorspronck en opkomst der stede Alckmaar, beginnende anno DL uyt een seer oud manuscript berustende ter Liberije deser Stadt gecopieert ende vervolgt tot MDCCLX door Joachim Bontius de Waal*, Alkmaar 1760, Inventaris van de Collectie Aanwinsten, toegang NL-AmrRAA-95.001, inv.nr. 41.

Amsterdam, Stadsarchief Amsterdam

- Archief van de familie Buyck, toegang 1468, inv.nrs. 9 (adelsdiploma Joost Buyck), 13 (testamenten Joost Buyck), 22 (Fundatie beurzen Keulen en Leuven), 25 en 26 (universitaire diploma's van Nicolaas Claasz. Buyck en Jacobus Claesz. Buyck), 29 (Huwelijkse voorwaarden tussen Mr. Gerard Sandelin en Maria Wesselsdr. Buyck).
- Archief van het Sint Ceciliacollege van het Heilige Sacrament des Altaars ter ere van het Heilige Sacrament van Mirakel van Amsterdam, toegang 767, inv.nr. 10 (Memorie Agatha

van Loen).

Amsterdam, Universiteitsbibliotheek UvA

• Plemp, Cornelis Gisbertus, *C.G. Plempii Poemata Deuter authographa*, 2 dln., ms II A 51 (1638) en 52 (1624-1628).

Delft, Erfgoed Archief Delft

• Oud Notarieel Archief Delft, archiefnummer 0161, protocol notaris Vranck van Uytenbrouck, 1592-1624, ARO161_01528, fol. 96v, testament Pieter Opmeer d.d. 27-01-1593.

Den Bosch, Brabants Historisch Informatie Centrum

• Schouten, ambtman, drossaard, 1500-1814, toegang 745, inv.nr. 13, Diarium Martinus Ackersdijck.

Den Haag, Haags Gemeentearchief

• Archief Evangelisch-Lutherse gemeente, toegang 0003-01, inv.nr. 1242 (stukken nagelaten door Apollonia en Geertruid van Veen).

• Notarieel archief, toegang 0372-01, inv.nr. 440 (protocol notaris G. Valette).

Den Haag, Nationaal Archief

• Archief Staten Generaal, toegang 1.01.02, inv.nr. 12548.367, Stukken betreffende de geschillen tussen de Staten Generaal en Elisabeth Markiezin van Bergen op Zoom.

• Familiearchief Heereman van Zuydtwijck, toegang 3.20.23, inv.nr. 350 (testament Maria Buyck Wesselsdr.), 461 (testament Jan Michiel Louffs).

• Familiepapieren Suyskens, toegang 3.20.58, inv.nr. 76 (stukken P.A. Suyskens over katholiek schisma), 78 (P.A. Suyskens beschrijving Utrecht).

• Nassause Domeinraad, toegang 1.08.11, inv.nr. 8015, fol. 6r: rekest Renesse aan de Prins van Oranje.

Den Haag, Koninklijke Bibliotheek

• Boer, Jan de, *Chronologische historie van alle hetgeene is voorgevallen bij de komste van Willem Karel Hendrik Friso, prince van Oranje etc. […] Alles door oor-, en ooggetuijgenisse naauwkeurig waargenomen door den schrijver dezes, Jan de Boer in Amsterdam. Journaelscherwijze geschreven door den autheur in ao. 1747 en 1748*, Hss. 71 A 8-12.

• *Treur-Dicht op Apollonia van Veen*, inv.nr.853 E 277.

Gouda, Streekarchief Midden-Holland

• Walvis, Ignatius, *Goudsche en andere daartoe dienende katolijke kerkzaaken door I.W. pastoor van der Goude anno 1709*, Archief van de Oud-Katholieke parochie van de

H. Johannes de Doper te Gouda (1627-1967), toegang 92, inv.nr. 471-472.

Groningen, Groninger Archieven

• Mijleman, Franciscus, *Ommelands-Eere of enige nagelaten gedenkwaardige overblijfselen van de gepleegde aldaar godsdienstigheid onder Rooms katholieke voorouderen, hier en daar, na de reductie tot heden toe op verscheiden plaatsen noch te vinden. Opgeraapt en bijeen vergaart door Franciscus M(ijleman) S.J. anno 1664*, Register Feith Handschriften, toegang 2043, inv.nr. 163.

Haarlem, Noord-Hollands Archief

• Archief R.K. Bisdom Haarlem, toegang 275, inv.nr. 260 (verklaring over reliekoverdracht door Godfried van Mierlo aan Jan Wolbrantsz., testament Godfried van Mierlo).

• Boer, Jan de, *Alle de Gedigten. Liederen. Invallende Gedagten. en Poëzij van Jan de Boer. Door hem eygenhandig Begost te schrijven: in Haarlem 1736 september 17*, 3 dln. in één band, Haarlem 1736 [nog niet geïnventariseerd].

• Verbeecq, Hermanus, *Memoriaal ofte mijn levensraijsinghe, Bevattende drie deelen Beginnende van anno 1621 den 28 november tot anno 1657 uultimo aprilis*, Stadsbibliotheek Haarlem, hs 187 A 4.

---, *Hermanus Verbeecqs Sang Godin, bestaande in verscheijde liedekens zo geestelijk, als werelsz, Amsterdam, Anno 1662*, Stadsbibliotheek Haarlem, hs 187 A 4.

---, '*t Toneel der veranderinge deser werelt door H. Verbeecq Anno 1667 In Amsterdam*, Stadsbibliotheek Haarlem, hs 187 A 4.

Leiden, Erfgoed Leiden en Omstreken

• Stadsarchief van Leiden (SA II), 1574-1816, toegangsnr. NL-LdnRAL-0501A, inv.nr. 1369, Register van teruggekeerde ballingen.

Utrecht, Het Utrechts Archief

• Archief Apostolische vicarissen van de Hollandse Zending, toegang 1003, inv.nr. 3 (brief Vanellius), 15-20 (uitgaande correspondentie en stukken Sasbout Vosmeer), 49 (verklaring pastoor Lenaertsz), 109 (biografie Stalpaert van der Wiele), 345 (uitgaande brieven Petrus Codde), 440 (brief van Sasbout Vosmeer aan Tilman Vosmeer d.d. 22 september 1589), 469 (lijst van door Sasbout Vosmeer verzamelde relieken), 503 (lijst van door Sasbout Vosmeer verzamelde en naar Keulen overgebrachte relieken).

• Archieven bewaard bij het stadsbestuur van Utrecht, behorend aan de stad ('Bewaarde archieven I'), toegang 708, inv.nr. 692 ('Fundatie-boeck' van de kamers van Maria van Pallaes), 694 (rekest van Maria van Pallaes), 701 (testament van Hendrick van Schroyesteyn en Maria van Pallaes), 705 (Boedelinventaris Maria van Pallaes).

• Collectie Rijsenburg, toegang 17, inv.nr. 32, (plakkaat van de Staten van Groningen en Ommelanden dd. 12 april 1731).
• Dom begraafboek, fiche 7 november 1664, nr. 124.
• Verzamelde stukken van de oud-katholieke kerk in Nederland, toegang 88, inv.nrs. 160-161 (Mersman, *Topographia*), 165 (akte van reliekoverdracht door Gerard van der Steen aan kapittel Oud-Munster), 205 (stukken verkoop van pallia door Arnold van Esch), 206 (lijst Gerard van der Steen met relieken Janskerk), 208 (Van Esch, *Ad futuram rei memoriam*).

Utrecht, Museum Catharijneconvent

• Oly, Tryn Jans, *Levens der Maechden*, 3 dln., Collectie Preciosa Warmond, inv.nrs. 92B13-14, 92C10.

Utrecht. Universiteitsbibliotheek UU

• Dusseldorpius, Franciscus, *Annales sive historiae de tumultibus Belgicis annis 1566-1615 Francisci Dusseldorpii*, Keulen 1615-1616, Coll. hss. 775.

Lap van Waveren, Gijsbertus, *Gisbertus Lappius a Waveren, Loci communes sive adversaria*, 14 dln., Utrecht 1616, Coll. hss. 849.

Zwolle, Historisch Centrum Overijssel

• Archief Emmanuelshuizen te Zwolle, toegang 894, inv.nr. 1 (testament van Anna van Haerst), 2 (Memorie van Uitdeling).
• Archief van de Onze Lieve Vrouwe Parochie, toegang 1120, inv.nr. 358, handschrift Arnold Waeijer, *Nopende het Aerts-priesterschap van Swolle naer de Beroerten deser Nederlanden mitsgaders van eenige gedenckweerdige voorvallen.*
• Collectie Oude Stadsbibliotheek, toegang 52, inv.nr. 419, negentiende-eeuws afschrift van Arnold Waeijer, *Vervolgingen die ick zedert dat ick van Ceulen in 't jaer 1631 hier op de 12 May te Zwolle als missionaris gecomen sijnde, geleden, ende uytgestaen hebbe.*

Online bronnen en literatuur

Abels, Paul, persoonlijke website
http://www.paulabels.nl/
Amsterdam Museum, digitale collectie
http://collectie.amsterdammuseum.nl/amonline/advanced/Details/collect/38009.
Barlaeus, Caspar, *Briefwisseling van Caspar Barlaeus (1584-1648), naar de editie van Geeraerd Brandt*, Amsterdam 1667, ed. Marjolein van Zuylen en A.J.E. Harmsen

http://www.let.leidenuniv.nl/Dutch/Latijn/BarlaeusEpistolae.html

Biografisch Lexicon voor het Protestantisme
http://resources.huygens.knaw.nl/retroboeken/blnp/#page=0&accessor=accessor_index&view=homePane

Burke, Peter, 'Cultural history and its neighbours',
http://cultureandhistory.revistas.csic.es/index.php/cultureandhistory/article/viewArticle/7/25

Eekelen, Frans van, 'Een redetwist voor het geloof. Arnout van Geluwe, disputant in Staats-Vlaanderen 1640-1660'
http://www.fvaneekelen.nl/index_prof.html

Eijnatten, Joris van, 'Church versus culture. The past, present and future of the history of religion in the Netherlands', lezing 2005,
http://www.religiegeschiedenis.nl/rg/docs/DutchReligiousHistoriography.pdf

Frijhoff, Willem, 'Hasselt, Heilig Sacrament', Meertens Instituut, Bedevaartbank
http://www.meertens.knaw.nl/bedevaart/bol/plaats/293

Groenendael, Johannes van, 'Als wie wil horen men saltu singen', 1763
http://www.canonvanoirschot.nl/heilige-non/het-lied-van-de-oirschotse-non.

Heemkundekring 'De Heerlijkheid Oirschot', Het lied van de Oirschotse non
http://www.canonvanoirschot.nl/heilige-non/het-lied-van-de-oirschotse-non

Hoondert, Martin, 'De geschiedenis van het rooms-katholieke kerklied van 1545-heden'
https://www.lucepedia.nl/dossieritem/liturgische-muziek/de-geschiedenis-van-het-rooms-katholieke-kerklied-van-1545-heden

IJsseling, J.M.F., 'Breda, O.L. Vrouw van Foy, Moeder van Barmhartigheid', Meertens Instituut, Bedevaartbank
http://www.meertens.knaw.nl/bedevaart/bol/plaats/980

Janssen, Geert, *Nieuw Amsterdam*, oratie 2014
http://oratiereeks.nl/upload/pdf/PDF-2082weboratie_Janssen_-_DEF.pdf.

Jesuit Historiography Online
http://referenceworks.brillonline.com/browse/jesuit-historiography-online

Kroniek Bontius de Waal
https://www.regionaalarchiefalkmaar.nl/images/Documenten/Artikelen/transcripties/kronieken/kroniekbontiusdewaal.pdf

Kroniek St. Geertruyklooster
https://www.erfgoedshertogenbosch.nl/uploads/media/580f2161acfb9/kroniek.pdf

Lijten, J., 'Oirschot, O.L. Vrouw Troosteres der Bedrukten, O.L. Vrouw van de Heilige Eik',

Meertens Instituut, Bedevaartbank
http://www.meertens.knaw.nl/bedevaart/bol/plaats/569
Looijesteijn, Henk, 'Johannes Cools. Vrededichter en priestervriend'
http://www.schrijverskabinet.nl/artikel/johannes-cools/
Margry, Peter Jan, 'Heiloo, O.L. Vrouwe ter Nood', Meertens Instituut, Bedevaartbank
http://www.meertens.knaw.nl/bedevaart/bol/plaats/308
Meertens Instituut, Nederlandse Bedevaartbank
http://www.meertens.knaw.nl/bedevaart/
Nissen, Peter, 'Hertogenbosch; O.L. Vrouw; Zoete Lieve Moeder of Moeder van 's-Hertogenbosch', Meertens Instituut, Bedevaartbank
http://www.meertens.knaw.nl/bedevaart/bol/plaats/653
Rasch, Rudolf, *Duizend brieven over muziek van, aan en rond Constantijn Huygens*
http://www.let.uu.nl/~Rudolf.Rasch/personal/Huygens-Brieven/Huygens-brieven.htm.
Rasch, Rudolf, *Geschiedenis van de muziek in de Republiek der Verenigde Nederlanden*
http://www.hum.uu.nl/medewerkers/r.a.rasch/My-Work-on-the-Internet.htm
Stichting Emmanuelshuizen Zwolle
http://www.emmanuelshuizen.nl/
Stichting IJsselacademie Zwolle, online themadossier Arnold Waeijer, inclusief transcriptie en foto's van zijn handschrift *Nopende het Aerts-priesterschap van Swolle [etc.]*
https://stichting-ijsselacademie.mijnstadmijndorp.nl/memoires-arnoldus-waeijer?position=0&list=VVU4aDpopGEA7uUqGru2i0oApj3KaoUJB0Nol9LNXTQ
Ven, Jeroen van de, 'Boxtel, Heilig Bloed', Meertens Instituut, Bedevaartbank
http://www.meertens.knaw.nl/bedevaart/bol/plaats/122
Wingens, Marc en Peter Jan Margry, 'Oirschot, Maria Margaretha der Engelen (van Valckenisse), de Heilige Non van Oirschot', Meertens Instituut, Bedevaartbanl
http://www.meertens.knaw.nl/bedevaart/bol/plaats/568

Gedrukte primaire bronnen

Aerts, Norbertus, *Breve Chronicon,* ed. F. van Hoeck, in: *BGBG* 60 (1942), p. 407-444.
Album Studiosorum Academiae Lugduno-Bataviae MDLXXV-MDCCCLXXV, Den Haag 1875.
Album studiosorum Academiae Rheno-Traiectinae, MDCXXXVI-MDCCCLXXXVI, Utrecht

1886.

Allard, H.J., ‘Bekeerlingen onder de geestelijkheid van ’t Haarlemsche bisdom’, in: *BGBH* 2 (1874), p.276-301.

Amersfoordt, H. en U.A. Evertsz, *Verhaal van de verrigtingen der jezuïeten in Friesland door pater Willebrordus van der Heijden, lid van de orde der jezuïeten*, Leeuwarden 1842.

Ampzing, Samuel, *Naszousche Lavren-Kranze, Van wegen De Veroveringe der Stad ‘sHertogen-Bosch, Ende Verloszinge der stad Wesel*, Haarlem 1629.

---, *Suppressie Vande vermeynde Vergaderinge der Jesuwyteszen door Urbanus VIII […]*, Haarlem 1632.

Antwoord op den Brief van Germanus Verdicus, Utrecht 1729.

Arleboutius, Paulus, *Cort Verhaal van het Gedenk-waardigste, ’t welk is gepasseert omtrent mynen Dienst tot Tilborgh Anno 1633*, ed. W.J.F. Juten en G.C.A. Juten, in: *Taxandria* 5 (1908), p. 200-220.

Backhusius, Tilmann Willem [Germanus Veridicus], *Brief aan Willibrordus Kemp, aantonende de valsheid van het berucht Mirakel, ’t welke te Amsterdam zoude geschied zyn*, Utrecht 1729.

Barlaeus, Caspar, *Briefwisseling van Caspar Barlaeus (1584-1648), naar de editie van Geeraerd Brandt*, Amsterdam 1667, ed. Marjolein van Zuylen en A.J.E. Harmsen.

Batavus, Rumoldus, *Nieu Liedt-Boecxken, inhoudende verscheyden liedekens op de principaelste feest-daghen ende andere heylighe daghen van den iaere […]*, Antwerpen 1617.

Bekeeringe van P. de la Faille, predikant te Koudekerk, uyt de Calvinissche ketterye, tot het H. katholyk geloof, der H. Katholyke Roomsche Kerke door het lesen der Oud-vaders, Antwerpen 1764.

Berckel, H.E. van, ‘Priesters, ingeschreven aan de Leidsche hoogeschool gedurende de XVIIIde eeuw’, in: *BGBH* 23 (1898), p. 415-437.

Boer, Jan de, *Pro Patria*, Amsterdam 1747, Knuttel, nrs. 17722 en 17725.

Bont, B.J.M. de, ‘De kerk der Roomsch Katholieken “op de Cingel” en die der Jansenisten “op de Nieuwe Zyts Agterburgwal bij de Korte Lynbaensteeg” te Amsterdam’, in: *BGBH* 14 (1887), p. 450-457.

Broedersen, Nicolaus, *Quinque tractatus historici de rebus metropolitanae ecclesiae Ultrajectinae […]*, 5 dln., Delft 1729-1763.

Brom, G., ‘Vier missieverslagen van 1635 tot 1645 door Rovenius te Rome ingediend’, in: *AAU* 18 (1890), p. 1-56.

---, ‘Neerkassels bestuur van 1662-1676’, in: *AAU* 18 (1890), p. 173-294.

---, ‘Naamlijst der priesters, die in het bisdom Utrecht gewijd zijn van 1505 tot 1518’, in: *AAU* 23 (1896), p. 386-471 en *AAU* 24 (1897), p. 1-85.

---, ‘De overbrenging der reliquieën van den H. Bisschop-Martelaar Frederik in 1580’, in: *AAU* 24 (1897), p. 138-142.

Burmannus, Petrus, *Sylloges epistolatorum a viris illustribus scriptarum tomi quinque, collecti et digesti per Petrum Burmannum*, dl. 1, Leiden 1727.

[Buyck, J.], ‘Nieuwe Maren, beghonnen mit dat jaer van anno 1534’, in: P. Scheltema (red.), *Aemstel’s oudheid of gedenkwaardigheden van Amsterdam*, dl. 2, Amsterdam 1856, p. 57-75.

Calvijn, Johannes, *Traité des reliques: ou, Advertissement tresutile du grand profit qui reviendroit à la Chrestienté, s'il se faisoit inventaire de tous les corps saincts & reliques, qui sont tant en Italie, qu'en France, Alemagne, Espagne, & autres royaumes & pays*, Genève 1543.

[Campis, Victor à = Franciscus Mijleman], *De Nederlandtsche Weergalm, Toe-gesongen ende opgedragen met de Engelsche choorzangers, aen de H. Altijt gepresen Moeder Godts-Maeghd Maria, omhelsende in ’t Hemels Hof haere beminde Soon, Vleesch en Bloet Jesus Christus*, Antwerpen = Amsterdam 1664.

Cartularium van het Begijnhof te Breda, ed. G.C.A. Juten, Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant, Bergen op Zoom 1910.

Cau, Cornelis e.a., *Groot Placaet-boeck, vervattende de placaten, ordonnantien ende edicten van de doorluchtige, hoogh mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden ende van de ed. groot-mog. Heeren Staten van Hollandt en West-Vrieslandt, mitsgaders van de ed. og. Heeren Staten van Zeelandt*, Den Haag 1658-1796.

Codde, Petrus, *Relatio Missionis Hollandiae sub initium anni 1701*.

Coornhert, Dirck Volckertszoon, *Verschooninghe van de Roomsche afgoderye*, 1560.

Copie van de acte die de heeren Staten Generael hebben ghekregen, vande doctoren ende chirurgijns, die het doode lichaem van wijlen juffr. N.N. hebben gevisiteert […], z.p. 1663, Knuttel nr. 8822.

Cronyk van Sint Aagten Convent, ed. F. Boerwinkel, Amersfoort, z.j.

De bekeeringhe en het godsvruchtigh leven van de godt soeckende ende seer geleerde heer Jacobus Augustinus Ouzeel ofte de tweede Augustyn, Antwerpen 1663.

De Hollandsche Spectator, [door Justus van Effen], 12 dln., Amsterdam 1731-1735.

Die Chronijcke der Stadt ende Meijereije van ’s-Hertogenbosch. Kroniek van het Sint

Geertruyklooster te 's-Hertogenbosch. Een tekstuitgave, ed. H. van Bavel e.a., 's-Hertogenbosch / Heeswijk 2001.

Dodt van Flensburg, J.J., *Archief voor kerkelijke en wereldsche geschiedenissen, inzonderheid van Utrecht,* 7 dln., Utrecht 1838-1848.

Dorpskroniek van een Hilversumse oud-katholiek uit de achttiende eeuw, ed. Martien Parmentier, Hilversum 1989.

Dusseldorpius, Franciscus, *Reverendi domini clarissimi viri Francisci Duysseldorpii Lugdunensis Tractatus de matrimonio non ineundo cum his qui extra Ecclesiam sunt*, Antwerpen 1636.

Ebbinge Wubben, F.A., *Geschiedenis van het beleg der stad Hasselt in den jare 1657*, Zwartsluis 1861.

Eenvoudige Zamenspraak tusschen een catholijk man en een jansenist heer, aangaande de roomsche leer en de stellingen van P. Quesnel, Utrecht z.j., Koninklijke Bibliotheek, pflt 18.974.

Eenvoudige zaamenspraaken voorgevallen by gelegentheit van het jubilé van het H. Sacrament van mirakel, geviert te Brussel in den jaare 1735, Antwerpen z.j.

Estius, Guilielmus, *Historiae martyrum Gorcomiensium*, Douai 1603.

---, *Waerachtighe historie van de martelaers van Gorcom, enz.,* Antwerpen 1604.

Eufrenius, Albertus, *Poëmata Alberti Eufreni Georgiadis, Amstelo-Batavi, Poeseos et Medicinae Studiosi. Erotica. Basia. Coma. Sylva*, Leiden 1601.

Faure, Jean, *L'histoire abregée de la ville de Bergen-op-Zoom, Depuis son origine jusqu'à ce jour. Avec une idée du fameux Siège de 1747 & de ses suites funestes, ainsi que du rétablissement de la ville,* Den Haag 1761.

Feylingius, Johannes, *De Christelycke Swanen-Gesangh. Over de eerstelingen Canaans, dat is het blijde eynde der gheloovighen over den voorsmaeck der eeuwige saligheydt: naar het leven vertoont in het doorluchtighen exempel van den ouden Simeon […],* Amsterdam 1656.

---, *Een brief vervattende den Triumph der Christenen Over alle hare Vyanden; Met Sonne-stralen getoont in het exempel van den eerwaerdigen/ Godtsaligen en Godsgeleerden D. Jacobi Feylingii, in sijn leven Dienaer Jesu Christi tot Mierlo en Stiphout/ in de Meyery van 's Hertogenbosch/ Zijnde op sijn doodt-bedde hevigh besprongen geweest/ door een Jesuyt van Emmerick/ Petrus Bruxelius,* Amsterdam 1656.

Florij, G. de, 'Stoornis eener paapsche mis met de gevolgen daarvan te 's Gravenhage, anno 1592', in: *BGBH* 20 (1895), p. 297-299.

Francq van Berkhey, Johannes le, *Natuurlyke Historie van Holland*, 9 dln., Amsterdam 1769-

1811.

Frenay, J.D., ‘Aanteekeningen betreffende de Leydsche Pastoors sedert “de Hervorming” tot aan “de Herstelling” van 1557 tot 1857’, in: *BGBH* 1 (1873), p. 246-289 en *BGBH* 2 (1874), p. 74-118.

Fruin, R., ‘Over een brief van den kardinaal Baronius betreffende het martelaarschap van Balthazar Gérard (1882)’, in: R. Fruin, *Verspreide geschriften*, ed. P.J. Blok, P.L. Muller en S. Muller Fzn., 10 dln., Den Haag 1900-1905, dl. 7, p. 247-266.

---, *Uittreksel uit Francisci Dusseldorpii Annales 1566-1616*, Den Haag 1893.

---, ‘De wederopluiking van het katholicisme in Noord-Nederland, omstreeks den aanvang der XVIIe eeuw’, in: *De Gids* 58 (1894), p. 1-33, 240-292.

Geluwe, A. van, *Kort verhael van een achthien-jarighe Hollandtsche Reyse*, Antwerpen 1650.

---, *Veerthien Stercke Beweegh-Redenen vanden Godt-saligen uytganck, van ses-en-vijftich Gereformeerde, Godt minnende herten, uyt het nieuwe Gereformeerde Babylon: Die haer tot de Heylighe, Roomsche, Apostolijcke, Alghemeyne Kercke, nu cortelinghe begheven hebben*, Antwerpen 1657.

Genees-drank voor de jansenisten, opgestelt in een samenspraak, tusschen een boer van Kralingen, en een Amersfoortse student, 1705, Koninklijke Bibliotheek, plft 15437a.

Goes, Adriaen, Martinus en Willem van der, *Briefwisseling tusschen de gebroeders Van der Goes (1659-1673)*, ed. C.J. Gonnet, 2 dln., Amsterdam 1909.

Gonnet, C.J., ‘Vier parochiën in de middeleeuwen. Heemskerk, Beverwijk, Zoeterwoude en Hazerswoude. Dl II Beverwijk’, in: *BGBH* 5 (1877), p. 311-439.

---, ‘Het Archief van het Beggijnhof te Haarlem’, in: *BGBH* 10 (1882), p. 116-169.

---, ‘De reliquie van St. Lucasgebeente bij het schildersgild te Haarlem’, in: *BGBH* 24 (1899), p. 300-317.

Gouw, J. ter, *Geschiedenis van Amsterdam*, 8 dln., Amsterdam 1879-1893.

Graaf, J.J., ‘Jan Albert Ban’, in: *BGBH* 1 (1873), p. 29-70.

---, ‘De Reliquien van S. Jeroen en S. Adelbert’, in: *BGBH* 2 (1874), p. 377-418.

---, ‘Plaatsbeschrijving der S. Bavokerk te Haarlem’, in: *BGBH* 4 (1876), p. 1-121.

Graaf, J.J. de, ‘Bijdrage tot de vervolging der Regulieren in Friesland gedurende 1734’, in: *AAU* 23 (1896), p. 269-273.

Hermans, C.R. (ed.), *Verzameling van zeldzame oorkonden betrekkelijk het beleg van ’s-Hertogenbosch in den jare 1629. Eerste stuk*, Den Bosch 1860.

Het eerste mirakel tot Utrecht geschiet, bezijden het choor van den Dom op den 19/20 augusti 1673, z.p. z.j.

‘Het ontzet van Leiden door mr. Pieter van Veen geschilderd 1615’, in: *De Navorscher* 21 (1871), p. 189-191.

Heussen, Hugo van, *Batavia Sacra, sive res gestae apostolicorum virorum, qui fidem Bataviae primi intulerunt*, 2 dln., Brussel 1714.

Heussen, Hugo van; Hendrik van Rijn, *Historie ofte Beschryving van ’t Utrechtsche Bisdom: behelzende de oudheden, kerkelijke en geestelijke gebouwen, kapellen, kommandeurschappen, abdyen, kloosters, oversten en geleerde mannen van ’t zelve bisdom […], Uyt het Latijn vertaald en met aantekeningen opgehelderd door H.v. R.*, Leiden 1719.

---, *Kerkelijke Historie en outheden der zeven Vereenigde Provincien: begreepen in deze byzondere verhandelingen; Batavia Sacra […]*, 6 dln., Leiden 1726.

Hezenmans, J.C.A., ‘De kerstnacht van 1653 in Den Bosch’, in: *Taxandria* 2 (1895), p. 3-7.

Hofman, J.H., ‘Oud-Munsterkerk te Utrecht’, in *AAU* 1 (1875), p. 337-385.

---, ‘Woerden II’, in: *AAU* 1 (1875), p. 420-440.

---, ‘Kleinodiën van Sint Maarten te Utrecht’, in: *AAU* 22 (1895), p. 92-94.

Hooft, P.C., *Gedichten. Deel 1*, ed. P. Leendertz Wz. En F.A. Stoett, Amsterdam 1899.

---, *De briefwisseling van Pieter Corneliszoon Hooft*, ed. H.W. van Tricht e.a., dl. 3 1638-1647, Culemborg 1979.

Hoogland, A.J.J., ‘Drie klopjes voor het gerecht te Leiden’, in: *BGBH* 6 (1878), p. 69-76.

Huygens, Constantijn, *Gebruyck of ongebruyck van’t orgel in de kercken der Vereenighde Nederlanden*, Leiden 1641.

Imago primi saeculi Societatis Jesu a provincia Flandro-Belgica eiusdem Societatis repraesentata, Antwerpen 1640.

Iovrnael oft dach-register van alle het memorabelste datter binnen de stadt ‘Shertoghen-Bosch (sints datse belegert worde tot den dagh van’t overgeven) voorgevallen is, Amsterdam 1629.

Kemp, Willibrordus, *’t Mirakel, geschiedt tot Amsterdam, aan Agatha Leenders Stouthandel*, Utrecht 1729.

Kempis, Thomas à, *De imitatione Christi, libri quattor, authore Thoma a Kempis, Canonico regulari ordinis D. Augustini. Ad Autographum emendati, opera ac studio Henrici Somalii è societate Iesu*, Keulen 1616.

Kort verhaal Der ziektens, kwaalen en zonderlinge geneezinge der zelve, Raakende D’Eerzaame Geurtje Gijsberts Perk, Geestelijke Dogter, ed. M. Parmentier, Hilversum 1989.

Kroniek eener kloosterzuster van het voormalig Bossche klooster "Mariënburg" over de

troebelen te 's-Hertogenbosch e.e. in de jaren 1566-1575, ed. H. van Alfen, Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant, Den Bosch 1931.

Krul, R., 'Drie singulieren. Frans van Dusseldorp, Bestje van Meurs en Engeltje van der Vlies', in *De Tijdspiegel* 51 (1894), p. 394-412.

Lenaertsz, Jan, *Warachtige en zekere verclaringe*, ed. Parmentier, *Geschiedenis van (oud-) katholiek Hilversum 1589-1889*, Hilversum 1989.

Lipsius, Justus, *Iusti Lipsi epistolae*, ed. Sylvette Sué en Hugo Peeters, dl. III, Brussel 1987.

Lommel, A. van, 'Klachten over "paepsche stouticheden" in de Baronie van Breda, en Aanteekeningen omtrent sommige gemeenten aldaar', in: *Dietsche Warande* 9 (1871), p. 87-95.

---, 'Klachten der predikanten van de classis van Haarlem tegen de pausgezinden in Kennemerland A° 1635', in: *BGBH* 3 (1875), p. 434-435.

---, 'Iets over eenige Statiën der Paters Jesuïeten in de Hollandsche zending ten jare 1670', in: *AAU* 2 (1875), p. 442-480.

---, 'Bouwstoffen voor de kerkelijke geschiedenis van verschillende Parochiën thans behoorende tot het Bisdom van Haarlem', in: *BGBH* 6 (1878), p. 146-208.

---, 'Bouwstoffen voorde kerkelijke geschiedenis van verschillende Parochiën thans behoorende tot het bisdom van Haarlem', in: *BGBH* 7 (1879), p. 54-99 en p. 340-390.

---, 'Berigten aangaande reliquiën van heijligen of H. zaken uit Noord-Nederland ontvoerd. Annis 1582-1630', in: *AAU* 7 (1879), p. 90-155.

---, 'Joannes Michaël Blanckaert, Mechliniensis', in: *AAU* 7 (1879), p. 419-462.

---, 'Bouwstoffen voor de kerkelijke geschiedenis van verschillende Parochiën thans behoorende tot het Bisdom van Haarlem', in: *BGBH* 8 (1880), p. 433-458.

---, 'Bouwstoffen voor de kerkelijke geschiedenis van verschillende Parochiën thans behoorende tot het Bisdom van Haarlem', in: *BGBH* 9 (1881), p. 1-42 en 321-407.

---, 'Bijdrage tot de geschiedenis der parochie Rhoon', in: *BGBH* 10 (1882), p. 55-81.

Marius, Leonardus, *Amstelredams eer ende opcomen, door de denckwaerdighe miraklen aldaer geschied, aen ende door het H. SACRAMENT des ALTAERS Anno 1345*, Antwerpen 1639.

Meijer, D.C., 'De zegepraal der hervorming te Amsterdam', in: *De Gids* 42 (1878), p. 76-113.

Meyster, Everard, *Gerymde Bedenckingh of Ontwerp, Om Uitrecht op sijn schoonst, en sterrikst te vergrooten; Den Uitrechtenaers Uit Rechte liefde toe-gerymt*, Utrecht 1670.

---, *Poetische Gedagten, Van verscheide Lief-hebbers Op alderhande groene Zeegen-boogen […] Toegestelt op d'inkomste Van zijn Koninklijke Hoogheyd Willem Hendrik de III. Prince*

van Orangien, etc., Utrecht 1673.

Mijleman, Franciscus, *Ommelands-Eere […]*, ed. A. Pathuis, in: *AGKKN* 7 (1965), p. 1-110.

Moors, Jan, *Het memoriaal van abt Jan Moors, 15 november 1634-23 juni 1637*, ed. G.M. van der Velden, Averbode 1980.

Muller, S., 'Inventaris van het goud- en zilverwerk der Utrechtsche geestelijke gestichten in 1578', in: *AAU* 7 (1879), p. 321-350.

---, 'Getuigenis van een afvalligen priester over de organisatie der Roomsch-Katholieke kerk in Nederland omstreeks 1630. Afschrift Rijksarchieven van Utrecht', in: *AAU* 14 (1886), p. 241-244.

Narratio rerum gestarum in urbe Breda nuper obsessa et expugnata, z.p.z.j., ed. J. van Miert, *Verhaal van hetgeen er onlangs bij de belegering en inneming van Breda is voorgevallen, 1637, uit het Latijn vertaald en met eene inleiding en aanteekeningen voorzien door L. van Miert*, Den Bosch 1917.

Ophovius, Michael, *Diarium*, ed. A. Frenken, 'Het dagboek van Michael Ophovius, 4 augustus 1629 – einde 1631', in: *BB* 15 (1938), p. 1-340.

Opmeer, Petrus, *Historia Martyrum Batavicorum, sive Defectionis a fide maiorum Hollandiae initia: duas in decades distribute / auctore Petro Opmeero*, Keulen 1625.

---, *Martelaars-boek, ofte historie der Hollandse martelaren, welke om de Christen Catholijke gods-dienst, soo ten tijden van de woeste heidenen, als der Hervormde nieugesinden seer wreed sijn omgebragt:/ beschreven door Petrus Opmeer*, Antwerpen 1700.

Oprecht en Naeuwkeurich Verhael Van het overseldsaem langhduyrich Vasten en Waecken, van een Jonghelingh van 15 Jaeren, genaemt Jan Evertsen, welcke op ordre van de E. Gr. A. Heeren Burgermeesteren der Stadt Rotterdam, in't Gasthuys aldaer, 44 daghen langh, nacht en dagh, is bewaeckt, en nae syn doodt geöpent, &c., s.l.s.n. 1712, Knuttel 16096.

Orlers, J.J., *Beschrijvinge der Stadt Leyden*, Leiden 1641.

Overbeke, Aernout van, *Anecdota sive historiae iocosae. Een zeventiende-eeuwse verzameling moppen en anekdotes*, ed. Rudolf Dekker en Herman Roodenburg, Amsterdam 1991.

Pertinent verhaal van een vervloekte Samenswering der Papisten, Harderwijk1734, Leiden, Bibliotheca Thysania, pamflet 6121.

Plemp, Cornelis Giselbertus, *Cornelii Giselberti Plempii Amsterodamum Monogrammon*, Amsterdam 1616.

---, *Emblemata quinquaginta*, Amsterdam 1616.

---, *Cornelii Giselberti Plempii Musius sive Rhythmi cum poëmatijs*, Amsterdam 1618.

Pontanus, Johannes Isacius, *Rerum et urbis Amstelodamensium historia,* Amsterdam 1611.

Reeck, W.D., *De liefde en patientie Christi*, ed. Hensen, in: *BGBH* 46 (1929), p. 321-349.

Reisberman, R., *Bijdragen voor de geschiedenis van de Roomsch-Katholieke kerk in Nederland*, Rotterdam 1888.

Rijk, J.A. de, 'Heilige plaatsen in het bisdom van Haarlem', in: *BGBH* 1 (1873), p. 292-294.

Roever, A. de, 'Het geslacht Buyck', in: *Amsterdamsch Jaarboekje voor geschiedenis en letteren* 1 (1888), p. 182-191.

Rovenius, Philippus, *Descriptio status, in quo nunc est religio catholica et confoederatis provinciis, anno 1617*, ed. G. Brom, 'Verslag over de Hollandsche missie ten jare 1617', in: *AAU* 17 (1889), p. 457-472.

---, *Reipublicae Christianiae Libri Duo, Tractantes de variis Hominum status, Gradibus, Officiis, et functionibus in Ecclesia Christi et quae in singulis amplectenda, quae fugienda sint*, Antwerpen 1648.

Sambeeck, Joannes van, *Het geestelyck jubilee van het jaer O.H. M.DC.L ofte Vreugde van 't berouw, Verbeelt door 't gesucht der Tortelduyven nae haer gayke*, Antwerpen 1663.

Schellingwou, Antonius, *Op-Comste der Neder-lantsche Beroerten*, Münster 1642.

---, *Op-Comste der Neder-lantsche Beroerten*, derde druk, Keulen 1649.

Scheltema, P., *Aemstel's oudheid of gedenkwaardigheden van Amsterdam,* dl. 6, *Dr. Cornelis Gijsbertszoon Plemp en zijne beschrijving van Amsterdam*, Amsterdam 1872.

Scholte, L., 'Limmen', in: *BGBH* 13 (1886), p. 252-319.

---, 'Cornelis Hendrikszoon, Pastoor van Kuinre tot 1580; en van dit jaar tot 1610 de priesterlijke bediening, onder duizende gevaren uitoefende te Alkmaar, en in verschillende plaatsen van ons Bisdom. Een levensschets, voor zoover mogelijk, opgemaakt uit een handschrift berustende op de Parochiale Bibliotheek te Limmen', in: *BGBH* 15 (1888), p. 386-466.

Schotel, G.D.J., *Het oud-hollandsch huisgezin der zeventiende eeuw*, Haarlem 1867.

Schutjes, L.H.C., *Geschiedenis van het Bisdom 's-Hertogenbosch*, 6 dln., St. Michiels-Gestel 1870-1881.

Stalpaert van der Wiele, Jan Baptist, *Vrouwelick Cieraet van Sint' Agnes Versmaedt*, Den Bosch 1622.

---, *Gulde-jaer ons Heeren Jesu Christi op alle de Zonnen-dagen des jaers*, Den Bosch 1628.

---, *Extractum katholicum, tegen alle Gebreken van Verwarde Harsenen*, Leuven 1631.

---, *Gulde-jaers feestdaghen, of Den Schat der Geestlycke Lof-sangen, Gemaeckt op Elcken Feestdagh van 'tgeheele Jaer*, Antwerpen 1635.

Swaen, Willem de, *Den singende Swaen, dat is Den lof-sangh der heyligen, die als singende swaenen de doodt blygeestigh hebben ontfangen / Gemaeckt door G.D.S.*, Antwerpen 1664.

Thielmans, Cornelius, *Cort verhael van het leven der heijlighen van S. Franciscus oirden, enz.*, Den Bosch 1620.

---, *Seraphische historie van het leven der alderheylichste vader S. Francisci van Assysien, enz.*, Leuven 1628.

Toorenbergen, Alb. van, *De martelaren van Gorcum. Eene bladzijde uit de geschiedenis van den tachtigjarigen oorlog*, Utrecht 1865.

Torre, Jacobus de la, *Relatio seu descriptio status religionis Catholicae in Hollandia etc. quam Romae collegit et exhibuit Alexandro septimo et cardinalibus congregationis de propaganda fide, Jacobus de la Torre. Kal. Septembris Anno 1656*, ed. A. van Lommel, in: *AAU* 10 (1882), p. 95-240 en *AAU* 11 (1883), p. 57-211 en 374-393.

Velde, Jan van de, *Oudheden, en Gestichten van de Bisschoppelyke Stadt en Meyerye van 's-Hertogenbosch of Beknopte Beschryvinge der Steden en Dorpen onder dat Bisdom […]*, Leiden 1742.

Veluanus, Joannes Anastasius, *Een corte onderrichtinghe van alle de principale puncten des christen geloofs, … met aenwijsinge wanneer, en door welcke persoonen de erreuren op ghestaen, ende vermeerdert zijn: bereyt voor den simpelen ongheleerden christenen, ende is daeromme ghenaemt der Leecken Wech-wijser*, Leiden 1554.

Verbeecq, Hermanus, *Memoriaal ofte mijn levensraijsinghe*, ed. J. Blaak, Hilversum 1999.

Verstegan, Richard, ---, *Theatrum crudelitatum haereticorum nostri temporis*, Antwerpen 1587.

---, *Nederduytsche epigrammenende Epitaphien van verscheyden persoonen en differente saecken / soo wel om te stichten / als den geest te vermaecken*, Mechelen 1617.

Visscher, Maria Tesselschade Roemersdr., *De gedichten. Maria Tesselschade Roemers Visscher*, ed. A.A. Sneller en O. van Marion, Hilversum 1994.

Vondel, Joost van den, *De werken van Vondel. Volledige en geïllustreerde tekstuitgave*, ed. J.F.M. Sterck e.a., 10 dln., Amsterdam 1927-1937.

Vos, Jan, *Alle de gedichten van den poëet Jan Vos*, Amsterdam 1662.

Vosmeer, Sasbout, *Insinuatio status provinciarum in quibus haeretici dominantur*, ed. G. Brom, in: *AAU* 17 (1889), p. 150-179.

Vregt, J.F., 'Het Apostolisch-Vicarisschap van Joannes van Bijlevelt, deel II', in: *BGBH* 2 (1874), p. 244-271.

---, 'Het Apostolisch-Vicarisschap van Joannes van Bijlevelt, dl. VIII', in: *BGBH* 5 (1877), p.

125-151.

---, ‘De Haarlemsche Noon’, in: *BGBH* 6 (1878), p. 405-427.

---, ‘Tilleman Wilhelmus Backhuisen en de Jansenisten op het eiland Noordstrand’, in: *BGBH* 9 (1881), p. 99-123.

Waeijer, Arnold, *Nopende het Aerts-priesterschap van Swolle naer de Beroerten deser Nederlanden mitsgaders van eenige gedenckweerdige voorvallen*, ed. G.A. Meijer, in *AAU* 45 (1920), p. 1-193 en *AAU* 46 (1921), p. 193-361.

Wagenaar, Jan, *Amsterdam in zyne opkomst, aanwas, geschiedenissen […]*, 3 dln., Amsterdam 1760-1767.

Walvis, Ignatius, *Beschryving der stad Gouda, bevattende een verhaal van stads grondlegginge, waterstroomen, vryheeren, gelegendheid, hooftneringe, rechtsgebied, handvesten, regeeringe, regeerders, overdragten met andere steden, voornaame gebouwen, Godshuysen, schoolen, geleerde-mannen, verwisselde regeeringe, kerken, kloosteren, kapellen, en beruchte vroome mannen / door I.W.; met schoone kopere platen verciert*, Gouda 1714.

---, *Goudsche onkatolijke kerkzaken*, ed. P.H.A.M. Abels, Delft 1999.

---, *Goudsche en andere daartoe dienende katolijke kerk-zaaken (1525-1712)* ed., P.H.A.M. Abels, J. Hallebeek en D.J. Schoon, Delft 2012.

Water, Johan vande, *Groot Placaatboek, vervattende alle de placaten, ordonnantien en edicten der edele mogende heeren Staten ’s Lands van Utrecht, mitsgaders van de ed. groot achtb. Heeren borgemeesteren en Vroedschap der stad Utrecht, tot het jaar 1728 ingesloten*, Utrecht 1729.

Wichmans, Augustinus, *Rosa candida et rubiconda, id est: Venerabilis Petrus Calmpthoutanus, ex canonico norbertino ecclesiae Tungerloensis pastor in Haren, crudelissimo martyrio a Geusis interemptus anno M.D.LXXII*, Antwerpen 1625.

Wicquefort, Abraham, *Journal of Dagelijcksch Verhael van de Handel der Franschen in de Steden van Uytrecht en Woerden*, Amsterdam 1674.

Wiltens, N., *Kerkelyk Plakaat-boek, behelzende de plakaaten, ordonantien, ende resolutien over de kerkelyke zaken. By een gebragt door Nicolaas Wiltens*, Den Haag 1722.

Wit, Theodorus de, *Cort Verhael van de kercken, reliquien, kloosteren, gasthuysen ende processien der Stadt Dordrecht*, in: *BGBH* 6 (1878), p. 44-55.

Wouter Jacobsz, *Dagboek van Broeder Wouter Jacobsz (Gualtherus Jacobi Masius), prior van Stein. Amsterdam 1572-1578 en Montfoort 1578-1579*, ed I.H. van Eeghen, 2 dln., Groningen 1959-1960.

Zelhorst, Matthias, *Den Catolijck-Gereformeerde Predicant, verthoont de onweder-standelijcke reedenen die hem ghenootsaeckt hebben / te keeren totten H. Roomschen Catholijcken gheloove,* Antwerpen 1649.

Literatuur

Abels, Marieke, *Tussen sloer en heilige. Beeld en zelfbeeld van Haarlemse en Goudse kloppen in de zeventiende eeuw,* Utrecht 2010.

Abels. P.H.A.M. e.a. (red.), *Duizend jaar Gouda. Een stadsgeschiedenis,* Hilversum 2002.

Abels, P.H.A.M. e.a. (red.), *Terug naar Gouda. Religieus leven in de maalstroom van de tijd,* Zoetermeer 2014.

Ackermans, Gian, *Herders en huurlingen. Bisschoppen en priesters in de Republiek (1663-1705),* Amsterdam 2003.

Adriaenssen, L., *Staatsvormend geweld. Overleven aan de frontlinies in de meierij van Den Bosch, 1572-1629,* Tilburg 2007.

Algazi, G., 'Habitus, familia und forma vitae. Die Lebensweisen mittelalterlicher Gelehrter in muslimischen, jüdischen und christlichen Gemeinden – vergleichend beträchtet', in: Frank Rexroth (red.), *Beiträge zur Kulturgeschichte der Gelehrten im späten Mittelalter,* Ostfildern 2010, p. 185-217.

Alkemade, A.J.M. en B. Woelderink, 'Het hofje van Johan van der Veeken', in: *Rotterdams Jaarboekje* 6 (1968), p. 247-259.

Allerston, Patricia, 'Clothing and early modern Venetian society', in: *Continuity and Change* 15 (2000), p.367-390.

Amelang, James, *The flight of Icarus. Artisan autobiography in early modern Europe,* Stanford 1998.

Angenendt, Arnols, *Heilige und Reliquien. Die Geschichte ihres Kultes vom frühen Christentum bis zur Gegenwart,* München 1994.

Apeldoorn, L.J., *De kerkelijke goederen in Friesland. Beschrijving van de ontwikkeling van het recht omtrent de kerkelijke goederen in Friesland tot 1795,* Leeuwarden 1915.

Appadurai, Arjun (red.), *The social life of things. Commodities in cultural perspective,* Cambridge 1986.

---, 'Introduction. Commodities and the politics of value', in: Idem, *The social life of things,* p. 3–63.

Arblaster, Paul, *Antwerp & the world. Richard Verstegan and the international culture of catholic reformation*, Leuven 2004.

Assmann, Jan, 'Communicative and Cultural memory', in: Astrid Erll en Ansgar Nünning (red.), *Cultural memory studies. An international and interdisciplinary handbook*, Berlijn / New York 2008, p. 109-118.

Auslander, Leora, 'Beyond words', in: *The American Historical Review* 110.4 (2005), p. 1015-1045.

Auslander, Leora e.a., 'AHR conversations: historians and the study of material culture', in: *American Historical Review* 114 (2009), p. 1355-1404.

Bamji, A., G. Janssen en M. Laven (red.), *The Ashgate research companion to the Counter-Reformation*, Ashgate 2013.

Barten, J., 'Memorabilia van een Haarlems klopje', in: *BGBH* 62 (1953), p. 159-180.

---, 'Catechismusonderricht en eerste communie bij de Jezuïeten te Leiden in de zeventiende en achttiende eeuw', in: *AGKKN* 1 (1959), p. 240-256.

Battjes, Hendrik, 'Johan de Bruyn van Buytewech, Heer van Nieuwkoop van 1617-1657', in: *Nieuwkoop. Beelden en fragmenten*, 2e herziene druk, Nieuwkoop 1988, p. 10-52.

Beeck Calkoen, J.F. van, *Onderzoek naar den rechtstoestand der geestelijke en kerkelijke goederen in Holland na de Reformatie*, Amsterdam 1910.

Beermann, V.A.M., *Stad en Meierij van 's-Hertogenbosch van 1629 tot 1648. Een episode uit het laatste stadium van den Tachtigjarigen Oorlog*, Nijmegen 1940.

---, *Stad en Meierij van 's-Hertogenbosch van 1648 tot 1672*, Helmond 1946.

Benedict, Ph. e.a. (red.), *Reformation, revolt and civil war in France and the Netherlands 1555-1585*, Amsterdam 1999.

Bennett, A., 'Subcultures or Neo-tribes? Rethinking the relationship between youth, style and musical taste', in: *Sociology* 33.3 (1999), p. 599–617.

Berkvens-Stevelinck, C., J.I. Israel en G.H.M. Posthumus Meyjes (red.), *The emergence of tolerance in the Dutch Republic*, Leiden / NewYork / Keulen 1997.

Beyer, J. et. al. (red.), *Confessional sanctity (c. 1500-c. 1800)*, Mainz 2003.

Biografisch lexicon voor de geschiedenis van het Nederlands protestantisme, 6 dln., Kampen 1978-2006.

Blaak, Jeroen, 'Informatie in een ander tijdperk. Nieuws in het dagboek van Jan de Boer (1747-1758)', in: *Mededelingen van de stichting Jacob Campo Weyerman* 25 (2002), p. 57-69.

---, *Geletterde levens. Dagelijks lezen en schrijven in de vroegmoderne tijd in Nederland*

(1624-1770), Hilversum 2004.

Blécourt, Willem de, *Termen van toverij. De veranderde betekenis van toverij in Noordoost-Nederland tussen de zestiende en twintigste eeuw*, Nijmegen 1990.

Blécourt, Willem de, Willem Frijhoff en Marijke Gijswijt-Hofstra (red.), *Grenzen van genezing. Gezondheid, ziekte en genezen in Nederland, zestiende tot begin twintigste eeuw*, Hilversum 1993.

Bloemendal, Jan e.a. (red.), *Joost van den Vondel (1587-1679). Dutch playwright in the Golden Age*, Leiden / Boston 2011.

Blok, P.J. en P.C. Molhuysen (red.), *Nieuw Nederlands Biografisch Woordenboek*, 10 dln., Leiden 1911-1937.

Blokhuis, M. e.a. (red.), *Vroomheid op de Oudezijds. Drie Nicolaaskerken in Amsterdam: de Oude Kerk, Ons'Lieve Heer op Solder, de Sint Nicolaaskerk*, Amsterdam 1988.

Bodt, Saskia de e.a. (red.), *Schilderen met gouddraad en zijde*, Utrecht 1987.

Boekhorst, Peter te, Peter Burke en Willem Frijhoff (red.), *Cultuur en maatschappij in Nederland, 1500-1850*, Heerlen 1992.

Boer, David de, 'Picking up the pieces. Catholic material culture and iconoclasm in the Low Countries', in: *BMGN-Low Countries Historical Review* 131.1 (2016), p. 59-80.

Boer, Wietse de en Christine Göttler (red.), *Religion and the senses in early modern Europe*, Leiden / Boston 2013.

Boeren, P.C., 'Susanna Vanetten, weldoenster van Cornelius Musius', in: *Leids Jaarboekje* 64 (1972), p. 77-82.

Boerwinkel, F., *Cronyk van Sint Aagten Convent. Een oude kloosterkroniek uit de 15^{e}-17^{e} eeuw*, Amersfoort, z.j.

Bogaers, Llewellyn C.J.J., 'Geleund over de onderdeur. Doorkijkjes in het Utrechtse buurtleven van de vroege middeleeuwen tot in de zeventiende eeuw', in: *BMGN-Low Countries Historical Review* 112.3 (1997), p. 336-363.

---, *Aards, betrokken en zelfbewust. De verwevenheid van cultuur en religie in katholiek Utrecht, 1300-1600*, Utrecht 2008.

Bont, B.J.M. de, 'Het katholieke Amsterdamsche patriciaat der XVIIe en XVIIIe eeuw. Petrus van Opmeer, Amsterdammer, en zijne Historia Martyrum Batavicorum', in: *De Katholiek. Godsdienstig, geschied- en letterkundig maandschrift*, 117 (1900), p. 197-210.

---, *Genealogische en biographische mededelingen over de voorouders en afstammelingen van Joost Buyck Sybrantsz, ridder, schepen, raad en burgemeester van Amsterdam van 1532 tot 1578*, Amsterdam 1902.

Bossy, John, ‘The character of English catholicism’, in: *Past and Present* 21 (1962), p. 39-59.

---, *The English catholic community, 1570-1850*, Londen 1975.

Bouffard-Veilleux, Mickaël en Arjan van Dixhoorn (red.), *De Gouden Eeuw viert feest*, tentoonstellingscatalogus Frans Hals Museum Haarlem 2011.

Bourdieu, Pierre, *Outline of a theory of practice*, vertaling R. Nice, Cambridge 1977.

---, *La distinction. Critique sociale du jugement*, Parijs 1979.

---, *Le sens pratique*, Parijs 1980.

---, *The logic of practice*, vertaling R. Nice, Cambridge, Oxford 1990.

Brekelmans, F.A. e.a. (red.), *Geschiedenis van Breda. Aspecten van de stedelijke historie 1568-1795*, dl. 2, Schiedam 1977.

Bremmer, J. en H. Roodenburg (red.), *A cultural history of gesture. From antiquity to the present day*, Cambridge 1991.

Brockmann, Th. en D.J. Weiss (red.), *Das Konfessionalisierungsparadigma. Leistungen, Probleme, Grenzen*, Münster 2013.

Brockmann, Th. en D.J. Weiss, ‘ “Konfessionsbildung” und “Konfessionalisierung”. Einleitung’, in: Th. Brockmann en D.J. Weiss (red.), *Das Konfessionalisierungsparadigma. Leistungen, Probleme, Grenzen*, Münster 2013, p. 1-22.

Brom, Gerard, ‘Kerksieraden van Oud-Munster’, in: *AAU* 27 (1901), p. 377-399.

---, *Vondels bekering*, Amsterdam 1907.

Broomhall, S. (red.), *Gender and emotions in medieval and early modern Europe. Destroying order, structuring disorder*, Ashgate 2015.

Brugmans, H., *Geschiedenis van Amsterdam*, 6 dln., tweede druk, Utrecht / Antwerpen 1972-1973.

Buijsen, Edwin en Louis Peter Grijp (eds.), *The Hoogsteder exhibition of music & painting in the Golden Age*, Zwolle 1994.

Burke, P., *What is cultural history?*, tweede druk, Cambridge 2008.

Bynum, Caroline Walker, *Holy feast and holy fast. The religious significance of food to medieval women*, Los Angeles 1987.

---, *Fragmentation and redemption. Essays on gender and the human body in medieval religion*, New York 1991.

---, ‘Women mystics and eucharistic devotion in the thirteenth century’, in: Idem, *Fragmentation and redemption. Essays on gender and the human body in medieval religion*, New York 1991, p. 119-150.

---, ‘Perspectives, connections, and objects. What’s happening in history now?’, in: *Daedalus*

138.1 (2009), p. 71-86.

---, *Christian materiality. An essay on religion in late medieval Europe*, New York 2011.

Cameron, Euan, *Enchanted Europe. Superstition, reason & religion, 1250-1750*, Oxford 2010.

Cappers, Wim, 'Van effigie tot fotoboek. Het doodsportret in de publieke en private sfeer', in B.C. Sliggers (red.), *Naar het lijk. Het Nederlandse doodsportret 1500-heden*, Haarlem 1998, p. 10-42.

Carasso-Kok, Marijke (red.), *Geschiedenis van Amsterdam*, dl. 1, *Een stad uit het niets*, Amsterdam 2004.

Caron, M., 'Van de geest ende de meeningh daar een maaght haar hantwerck in behoort te doen', in: Saskia de Bodt e.a. (red.), *Schilderen met gouddraad en zijde*, Utrecht 1987.

Caspers, Charles en Peter Jan Margry, *Identiteit en spiritualiteit van de Amsterdamse Stille Omgang*, Hilversum 2006.

Caspers, Charles en Peter Jan Margry, *Het Mirakel van Amsterdam. Biografie van een betwiste devotie*, Amsterdam 2017.

Cerutti, Wim, *De 'Haerlemsche Augustyn'. Pastoor Bloemert (1585-1659) en zijn Broodkantoor*, Haarlem 2009.

Clement, Albert, 'Jan Pieterszoon Sweelinck: een stadsorganist van wereldfaam tussen calvinisme en katholicisme', in: Louis Peter Grijp (red.), *Een muziekgeschiedenis der Nederlanden*, Amsterdam 2001, p. 182-190.

Clemens, Th., 'Katholieke vroomheid en het schisma van 1723', in: *Holland. Historisch tijdschrift* 25 (1993), p. 197-220.

Cloet, M., 'De personalisering van de zielzorg na Trente. Ambities en realisaties in de Mechelse kerkprovincie', in: *Trajecta* 9 (2000), p. 3-27.

Coenen, Jean, *Baanderheren, boeren & burgers. Een overzicht van de geschiedenis van Boxtel, Liempde en Gemonde*, Boxtel 2004.

Cohen, Albert K., *Delinquent boys. The culture of the gang*, New York 1955.

---, 'A general theory of subcultures [1955]', in: Ken Gelder (red.), *The subcultures reader*, tweede druk, Londen 2005, p. 50-59.

Corens, Liesbeth, 'Saints beyond borders. Relics and the expatriate English catholic community', in: Jesse Spohnholz en Gary Waite (red.), *Exile and the formation of religious identities in the early modern world*, Londen 2014, p. 25-38.

---, 'Dislocation and record-keeping. The counter-archives of the Catholic diaspora', in: Liesbeth Corens, Kate Peters en Alexandra Walsham (red.), *The social history*

of the archive. Record-keeping in early modern Europe, *Past & Present* 230 (2016), supplement 11, p. 269-287.

Corens, Liesbeth, Kate Peters en Alexandra Walsham (red.), *The social history of the archive. Record-keeping in early modern Europe*, *Past & Present* 230 (2016), supplement 11.

Corthell, R. e.a. (red.), *Catholic culture in early modern England*, Notre Dame 2007.

Coster, W. en A. Spicer (red.), *Sacred space in early modern Europe*, Cambridge 2005.

Covington, Sarah, *The trail of martyrdom*, Notre Dame 2003.

Davids, Karel en Jan Lucassen (red.), *Een wonder weerspiegeld. De Nederlandse Republiek in Europees perspectief*, Amsterdam 2005 (eerder gepubliceerd als *A miracle mirrored. The Dutch Republic in European perspective*, Cambridge 1995).

Dekker, Rudolf en Herman Roodenburg, *Aernout van Overbeke, Anecdota sive historiae iocosae. Een zeventiende-eeuwse verzameling moppen en anekdotes*, Amsterdam 1991.

Deursen, A.Th. van, *Een dorp in de polder. Graft in de zeventiende eeuw*, Amsterdam 1994.

---, *Bavianen en slijkgeuzen. Kerk en kerkvolk ten tijde van Maurits en Oldenbarnevelt*, tweede druk, Franeker 1998.

---, *De last van veel geluk. De geschiedenis van Nederland 1555-1702*, derde druk, Amsterdam 2005.

---, *Mensen van klein vermogen. Het kopergeld van de Gouden Eeuw*, vijfde druk, Amsterdam 2006.

Dietz, Feike, *Literaire levensaders. Internationale uitwisseling van woord, beeld en religie in de Republiek*, Hilversum 2012.

Dillon, Anne, *The construction of martyrdom in the English catholic community, 1535-1603*, Aldershot 2002.

Dirkse, Paul, *Begijnen, pastoors en predikanten. Religie en kunst in de Gouden Eeuw*, Leiden 2001.

---, 'Pieter de Grebber. Haarlems schilder tussen begijnen, kloppen en pastoors', in: Idem, *Begijnen, pastoors en predikanten. Religie en kunst in de Gouden Eeuw*, Leiden 2001, p. 116-127.

---, 'Pastoor Joost Cats en zijn betekenis voor de collectie van het Catharijneconvent', in: Idem, *Begijnen, pastoors en predikanten. Religie en kunst in de Gouden Eeuw*, Leiden 2001, p. 128-136.

---, ' "En ging gerust te bedt, om vrolijck op te staen in 't ander leven." Geschilderde en gegraveerde doodsportretten van Noord-Nederlandse katholieke geestelijken (1625-1750)', in: Idem, *Begijnen, pastoors en predikanten. Religie en kunst in de Gouden Eeuw*, Leiden

2001, p. 208-230.

Dirksen, P. (red.), *Sweelinck Studies. Proceedings of the Sweelinck Symposium*, Utrecht 1999.

Ditchfield, Simon, 'Decentering the Catholic Reformation. Papacy and peoples in the early modern world', in: *Archiv für Reformationsgeschichte* 101 (2010), p. 186-208.

Dixon, Scott, Dagmar Freist en Mark Greengrass (red.), *Living with religious diversity in early modern Europe*, Aldershot 2009.

Dorren, Gabrielle, *Eenheid en verscheidenheid. De burgers van Haarlem in de Gouden Eeuw*, Amsterdam 2001.

Dudok van Heel, S.A.C., 'Waar waren de Amsterdamse katholieken in de zomer van 1585?', in: *Jaarboek Amstelodamum* 77 (1985), p. 13-53.

---, 'Amsterdamse schuil- of huiskerken?', in: *Holland. Historisch Tijdschrift* 25 (1993), p. 1-10.

---, *De jonge Rembrandt onder tijdgenoten. Godsdienst en schilderkunst in Leiden en Amsterdam*, Nijmegen 2006.

---, *Van Amsterdamse burgers tot Europese aristocraten*, 2 dln., Den Haag 2008.

Duerloo, Luc, 'Archducal piety and Habsburg power', in: Werner Thomas en Luc Duerloo (red.), *Albert and Isabella, 1598-1621. Essays*, Brussel 1998, p. 267-279.

---, *Dynastie and piety. Archduke Albert (1598-1621) and Habsburg political culture in an age of religious wars*, Farnham 2012.

Duffy, Eamon, *The stripping of the altars. Traditional religion in England 1400-1580*, tweede druk, New Haven / Londen 2005.

---, *Saints, sacrilege, sedition. Religion and conflict in the Tudor reformations*, Londen 2012.

Duke, Alastair, *Reformation and Revolt in the Low Countries*, Londen 2003.

---, 'The reformation of the backwoods: the struggle for a Calvinist and Presbyterian church order in the countryside of South Holland and Utrecht before 1620', in: Idem, *Reformation and Revolt in the Low Countries*, Londen 2003, p. 227-268.

---, *Dissident identities in the early modern Low Countries*, ed. Judith Pollmann en Andrew Spicer, Farnham 2009.

Dun, M.J. van, 'De bedevaartsplaats Heiloo in de winter van 1713 op 1714', in: *AGKKN* 2 (1960), p. 245-298.

Ebben, M., *Winnaars en verliezers. Kerkelijke goederen en het beleg en ontzet van Leiden. 3 oktoberlezing*, Leiden 2009.

Eck, Xander van, *Kunst, twist en devotie. Goudse katholieke schuilkerken 1572-1795*, Delft 1994.

---, *Clandestine splendor. Paintings for the catholic church in the Dutch Republic*, Zwolle 2007.

Eeghen, I.H. van, 'De eigendom van de katholieke kerken in Amsterdam ten tijde van de Republiek', in: *BGBH* 64 (1957), p. 217-278.

---, 'De aantekeningen van de oud-katholieke aanspreker Dirk de Root', in: *Maandblad Amstelodamum* 48 (1961), p. 219-225.

Frans van Eekelen, 'Een redetwist voor het geloof. Arnout van Geluwe, disputant in Staats-Vlaanderen 1640-1660', MA-scriptie Leiden 2010.

Eekhout, Marianne, 'Katholieke en protestantse herinneringscultuur in 's-Hertogenbosch, 1579 en 1585', in: *Noordbrabants Historisch Jaarboek* 29 (2012), p. 81-97.

---, *Material memories of the Dutch Revolt. The urban memory landscape in the Low Countries, 156-1700,* dissertatie Universiteit Leiden 2014.

Eerenbeemt, H.F.J.M. van den, e.a. (red.), *Voor Rogier. Een bundel opstellen van oud-leerlingen de hoogleraar bij zijn afscheid aangeboden,* Hilversum, Antwerpen 1964.

Eijnatten, Joris van en Fred van Lieburg, *Nederlandse religiegeschiedenis*, Hilversum 2005.

Ekkart, R.E.O., 'Het gezin van Cornelis van Veen', in: *Leids Jaarboekje* 66 (1974), p. 95-105.

---, *Isaac Claesz. van Swanenburg 1537-1614. Leids schilder en burgemeester*, Zwolle 1998.

Elias, J.E., *De vroedschap van Amsterdam 1578-1795*, 2 dln., Haarlem 1903-1905.

Enenkel, Karl A.E., *Die erfindung des Menschen: die Autobiographik des frühneuzeitlichen Humanismus von Petrarca bis Lipsius,* Berlijn 2008.

Enenkel, Karl, Jan L. de Jong en Jeanine De Landtsheer (red.), *Recreating ancient history. Episodes from the /Greek and Roman past in the arts and literatures of the early modern period*, Leiden / Boston / Keulen 2001.

English, L.M. en M.A. Gillen (red.), *Promoting journal writing in adult education*, San Francisco 2001.

Erll, Astrid, 'Cultural memory studies: an introduction', in: Astrid Erll en Ansgar Nünning (red.), *Cultural memory studies. An international and interdisciplinary handbook*, Berlijn / New York 2008, p. 1-15.

Erll, Astrid en Ansgar Nünning (red.), *Cultural memory studies. An international and interdisciplinary handbook*, Berlijn / New York 2008.

Eschauzier, G., 'Het Leidsche geslacht Van Veen', in: *Genealogische en heraldische bladen* 3 (1908), p. 360-380.

Evangelisti, Silvia, 'Material culture', in: A. Bamji, G. Janssen en M. Laven (red.), *The Ashgate research companion to the Counter-Reformation,* Ashgate 2013, p. 395-416.

Exalto, John, *Gereformeerde heiligen. De religieuze exempeltraditie in vroegmodern Nederland*, Nijmegen 2005.

Fasel, W.A., 'De Leidse glippers', in: *Leids Jaarboekje* 48 (1956), p. 68-86.

Felix, D.A., *Het oproer te Utrecht in 1610*, Utrecht 1919, p. 15-16; I. Vijlbrief, *Van anti-aristocratie tot democratie. Een bijdrage tot de politieke en sociale geschiedenis der stad Utrecht*, Amsterdam 1950.

Filippi, Daniele V. en Michael Noone (red.), *Listening to early modern Catholicism. Perspectives from musicology*, Leiden 2017.

---, 'Introduction', in: Idem (red.), *Listening to early modern Catholicism. Perspectives from musicology*, Leiden 2017.

Fincham, Kenneth en Peter Lake, 'The ecclesiastical policy of king James I', in: *Journal of British Studies* 24 (1985), p. 169-207.

Findlen, Paula (red.), *Early modern things. Objects and their histories, 1500-1800*, Londen 2013.

Fischer, H.F.W.D., 'De gemengde huwelijken tussen katholieken en protestanten in de Nederlanden van de XVIe tot de XVIIIe eeuw', in: *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis* 31 (1963), p. 463-485.

Fock, C.W. (red.), *Het Nederlandse interieur in beeld 1600-1900*, Zwolle 2001.

Foncke, R., 'De vestiging van de Bossche Predikheeren te Mechelen (1649—1652)', in: *BB* 4 (1921-1922), p. 45-68.

Forclaz, Bertrand, ' "Rather French than subject to the Prince of Orange". The conflicting loyalties of the Utrecht Catholics during the French occupation (1672-73)', in: *Church History and Religious Culture* 87 (2007), p. 509-533.

---, 'The emergence of confessional identities. Family relationships and religious co-existence in 17th-century Utrecht', in: Scott Dixon, Dagmar Freist en Mark Greengrass (red.), *Living with religious diversity in early modern Europe*, Aldershot 2009, p. 249-266.

---, *Catholiques au défi de la Réforme. La coexistence confessionelle à Utrecht au XVIIe siècle*, Parijs 2014.

Fosi, Irene, 'Conversion and autobiography. Telling tales before the Roman Inquisition', in *JEMH* 17 (2013), p. 437-456.

Fredriksen, Paula, 'Paul and Augustine. Conversion narratives, orthodox traditions and the retrospective self', in: *Journal of Theological Studies* 37 (1986), p. 3-34.

Frenken, A.M., 'Nog eenige bijzonderheden betreffende de parochiekerk van Helmond', in: *BB* 8 (1926-1927), p. 77-102.

---, *Helmond in het verleden*, 2 dln., Helmond 1928-1929.

Frijhoff, Willem, 'De paniek van juni 1734', in: in: *AGKKN* 19 (1977), p. 170-233.

---, 'Van "histoire d'église" naar "histoire religieuse". De invloed van de "Annales"- groep op de ontwikkeling van de kerkgeschiedenis in Frankrijk en de perspectieven daarvan voor Nederland', in: *Nederlands Archief voor Kerkgeschiedenis / Dutch Review of Church History* 61.2 (1981), p. 113-153.

---, *La société Néerlandaise et ses gradués, 1575-1814. Une recherche sérielle sur le status des intellectuels à partir des registres universitaires*, Amsterdam 1981.

---, 'Katholieke toekomstverwachtingen ten tijde van de Republiek. Structuur en grondlijnen tot een interpretatie', in: *BMGN-Low Countries Historical Review* 98 (1983), p. 430-59.

---, 'Vraagtekens bij het vroegmoderne kersteningsoffensief', in: G. Rooijakkers en Th. Van der Zee (red.), *Religieuze volkscultuur. De spanning tussen de voorgeschreven en de geleefde praktijk*, Nijmegen 1986, p. 71-98.

---, 'The kiss sacred and profane. Reflections on a cross-cultural confrontation', in J. Bremmer en H. Roodenburg (red.), *A cultural history of gesture. From antiquity to the present day*, Cambridge 1991, p. 210-236.

---, 'Inleiding: historische antropologie', in: Peter te Boekhorst, Peter Burke en Willem Frijhoff (red.), *Cultuur en maatschappij in Nederland, 1500-1850*, Heerlen 1992, p. 11-38.

---, *Wegen van Evert Willemsz. Een Hollands weeskind op zoek naar zichzelf, 1607-1647*, Nijmegen 1995.

---, 'Toe-eigening: van bezitsdrang naar betekenisgeving', in: *Trajecta* 6 (1997), p. 99-118.

---, *Embodied belief. Ten essays on religious culture in Dutch history*, Hilversum 2002.

---, 'The treshold of toleration. Interconfessional conviviality in Holland during the early modern period', in: Idem, *Embodied belief. Ten essays on religious culture in Dutch history*, Hilversum 2002, p. 39-65.

---, 'The function of the miracle in a catholic minority. The Unites Provinces in the seventeenth century', in: Idem, *Embodied belief. Ten essays on religious culture in Dutch history*, Hilversum 2002, p. 111-136.

---, 'Signs and wonders in seventeenth-century Holland. An interpretive community', in: Idem, *Embodied belief. Ten essays on religious culture in Dutch history*, Hilversum 2002, p. 137-152.

---, 'The Holy Shrine of Hasselt. Forms, values and functions of a revived pilgrimage', in: Idem, *Embodied belief. Ten essays on religious culture in Dutch history*, Hilversum 2002, p. 235-273.

---, ‘Sint Justus’ hoofd, Baudartius’ bijbel, Franckheims zerk en Spitholts beurs: een Zutphens netwerk tussen Noord en Zuid, in: *Bijdragen tot de geschiedenis* 87 (2004), p. 285-303.

---, ‘Was the Dutch Republic a Calvinist community? The state, the confessions, and culture in the early modern Netherlands’, in: André Holenstein, Thomas Maisse en Maarten Prak (red.), *The republican alternative. The Netherlands and Switzerland compared*, Amsterdam 2008, p. 99-122.

Frijhoff, Willem en Maarten Prak (red.), *Geschiedenis van Amsterdam*, dl. 2, *Centrum van de wereld, 1578-1650*, Amsterdam 2004.

Frijhoff, W., en Spies, M., *1650. Bevochten eendracht*, Den Haag 1999.

Frijhoff, Willem en Leo Wessels (red.), *Veelvormige dynamiek. Europa in het Ancien Régime 1450-1800*, Amsterdam 2006.

Fruin, R., *Verspreide geschriften*, ed. P.J. Blok, P.L. Muller en S. Muller Fzn., 10 dln., Den Haag 1900-1905.

Geerdink, Nina, *Dichters & verdiensten. De sociale verankering van het dichterschap van Jan Vos*, Hilversum 2012.

Geevers, Liesbeth en Violet Soen (red.), *Sacrale ruimte in de vroegmoderne Nederlanden, Nieuw tijdingen. Over vroegmoderne geschiedenis*, Leuven 2017.

Gelder, Ken (red.), *The subcultures reader*, tweede druk, Londen 2005.

---, ‘Introduction. The field of subcultural studies’, in: Idem (red.), *The subcultures reader*, tweede druk, Londen 2005, p. 1-15.

---, ‘Introduction to part five. Style, fashion, signature’, in: Idem (red.), *The subcultures reader*, tweede druk, Londen 2005, p. 271-275.

Gell, Alfred, *Art and agency An anthropologial theory*, Oxford 1998.

Gennip, Joep van, ‘Franciscus Mijleman (1610-1667). Een jezuïeten missionaris werkzaam in de Ommelanden in de zeventiende eeuw’, in: *Trajecta* 18.1 (2009), p. 23-55.

---, *Controversen in context. Een comparatief onderzoek naar de Nederlandstalige controverse-publicaties van de jezuïeten in de zeventiende-eeuwse Republiek*, Hilversum 2014.

Geraerts, Jaap, *The catholic nobility in Utrecht and Guelders, c. 1580-1702*, PhD dissertation University College London 2014.

---, ‘Early modern Catholicism and its historiography. Innovation, Revitalization, and Integration’, in: *Church History and Religious Culture* 97 (2017), p. 381-392.

Geurts, P.A.M., ‘Het gewetensconflict van de katholieke studenten aan de Leidse universiteit ca. 1600’, in: H.F.J.M. van den Eerenbeemt e.a. (red.), *Voor Rogier. Een bundel opstellen*

van oud-leerlingen de hoogleraar bij zijn afscheid aangeboden, Hilversum, Antwerpen 1964, p. 65-79.

Gheyn, J. van den, *Album amicorum de Otto Venius. Reproduction intégrale en fac-similie avec introduction, transcription, traduction, notes*, Brussel 1911.

Gijswijt-Hofstra, Marijke en Willem Frijhoff (red.), *Nederland betoverd. Toverij en hekserij van de veertiende tot in de twintigste eeuw*, Amsterdam 1987.

Gonnet, C.J., ' "De vergaderinghe van de Maechden in den Hoeck" te Haarlem', in: *BGBH* 42 (1926 [=1924]), p. 34-57.

Goossens, Th., 'Stichting Hester van Grinsven', in: *Taxandria* 15 (1908), p. 249-258, 283-287.

---, 'Stichting Hester van Grinsven', in: *Taxandria* 17 (1910), p. 341-343.

---, 'Pastoor Petrus Jansen te Haaren † 1672', in: *BB* 10 (1929-1930), p. 199-200.

Gozzi, Marco, 'Liturgical music and liturgical experience in early modern Italy', in: Daniele V. Filippi en Michael Noone (red.), *Listening to early modern Catholicism. Perspectives from musicology*, Leiden 2017, p. 55-78.

Guillorel, Eva, David Hopkin en William G. Pooley (red.), *Rhythms of revolt. European traditions and memories of social conflict in oral culture*, Ashgate 2018.

Gurp, G. van, *Reformatie in Brabant. Protestanten en katholieken in de Meierij van 's-Hertogenbosch, 1523-1634*, Hilversum 2013.

Graaf, J.J., 'De "vergadering der Maechden van den Hoeck" te Haarlem', in *BGBH* 29 (1905), p. 272-325.

---, 'Het Klauwshofje te Delft', in: *BGBG* 34 (1912), p. 80-133.

---, 'Het archief van het Oud-Kapittel van Haarlem. Hoe bijeengekomen en hoe bewaard?', in: *BGBH* 38 (1918), p. 263-311.

Gregory, Brad S., *Salvation at stake. Christian martyrdom in early modern Europe*, Harvard University Press 1999.

---, 'Situating early modern English Catholicism', in: James E. Kelly en Susan Royal (red.), *Early modern English Catholicism. Identity, memory and Counter-Reformation*, Leiden / Boston 2017, p. 17-40.

Grijp, Louis Peter (red.), 'Dutch music of the Golden Age', in: Edwin Buijsen en Louis Peter Grijp (eds.), *The Hoogsteder exhibition of music & painting in the Golden Age*, Zwolle 1994, p. 63-80.

---, *Een muziekgeschiedenis der Nederlanden*, Amsterdam 2001.

Groenveld, S., *Huisgenoten des geloofs. Was de samenleving in de Republiek der Verenigde*

Nederlanden verzuild?, Hilversum 1995.

Groenveld, Simon e.a., *De kogel door de kerk? De Opstand in de Nederlanden 1559-1609*, derde bijgewerkte druk, Zutphen 1991.

Gruting, R.R.A. van, 'Lotgevallen van relieken van H. Oswald en H. Eusebius uit het bezit van apostolisch-vicaris Sasbout Vosmeer', in: *Bijdragen en mededelingen Vereniging Gelre* 83 (1992), p. 51-83.

---, 'Het lot van de kerkschatten van de Sint Walburgiskerk te Arnhem in de vroege zeventiende eeuw', in: *Arnhem De Genoeglijkste* 15 (1995), p. 134-156.

Haigh, Christopher, 'The continuity of Catholicism in the English reformation', in: *Past and Present* 93 (1981) p. 37-69.

---, 'Revisionism, the Reformation, and the history of English Catholicism, in: *Journal of Ecclesiastical History* 26 (1985) p. 394-405.

Haitsma, M.A., *De rooms-katholieken te Leiden van ongeveer 1650 tot de tweede helft van de achttiende eeuw*, Amersfoort 1977.

Haks, Donald, *Huwelijk en gezin in Holland in de 17^{e} en 18^{e} eeuw*, Utrecht 1985.

Hallenbeek, Jan, 'Ignatius Walvis', (1653-1714). Troebelen tijdens zijn pastoraat te Gouda', in: *Trajecta* 8 (1999), p. 143-166.

Hamans, P.W.F.M., *Geschiedenis van de katholieke kerk in Nederland*, Brugge 1992.

Hamer, Dianne en Wim Meulenkamp, *De dolle jonker. Leven en werken van Everard Meyster*, Amersfoort 1987.

Hammen, J. van der, 'Twee inventarissen van de ornamenten, toebehoorende de R.K. kerk van Loon-op-Zand, 15 mei 1634 en 20 september 1635', in: *Bossche Bijdragen* (*BB*) 3 (1919-1920), p. 282-286.

Hanin, P.A., *De kerkelijke wetgeving nopens de gewijde muziek*, vertaling P.Th. Valvekens, Parijs / Doornik / Rome 1936.

Harline, Craig, *Conversions. Two family stories from the Reformation and modern America*, Yale University Press 2011.

Harline, Craig en Eddy Put, *A bishop's tale. Mathias Hovius among his flock in seventeenth-century Flanders*, New Haven / Londen 2000.

Harmon, Kathleen, *The mystery we celebrate, the song we sing. A theology of liturgical music*, Collegeville, Minnesota 2008.

Hart, S., *Geschrift en getal. Een keuze uit demografisch-, economisch- en sociaal-historische studiën op grond van Amsterdamse en Zeeuwse archivalia, 1600-1800*, Dordrecht 1976.

---, 'Geschrift en getal. Onderzoek naar de samenstelling van de bevolking van

Amsterdam in de 17e en 18e eeuw, op grond van gegevens over migratie, huwelijk, beroep en alfabetisme', in: Idem, *Geschrift en getal. Een keuze uit demografisch-, economisch- en sociaal-historische studiën op grond van Amsterdamse en Zeeuwse archivalia, 1600-1800,* Dordrecht 1976, p. 115-181.

Hebidge, Dick, *Subculture. The meaning of style*, herdruk 1988, Oxon / New York.

Heel, Dalmatius van, 'Stukken, betreffende de genezing van Anna Jans van Nikarke uit Amersfoort, 2 Augustus 1703', in: *AAU* 27 (1901), p. 74-82.

Heeren, J.J.M., 'De kerkeraad van Helmond in de zaak van Sophia Alberts', *BB* 9 (1928-1929), p. 267-301.

---, *De bekeering van Sophia Alberts,* Helmond 1930.

Heijden, L.J. van der, 'Het Kerspel Groessen en zijn "Kerckenboeck"', in: *AAU* 46 (1921), p. 1-107.

---, 'Katholiek Groningen na de reductie', in: *AAU* 59 (1935), p. 300-376.

Hendrikman, A.J. e.a. (red.), *Ave praeclara. 500 jaar koorzang in de Onze Lieve Vrouwekerk te Zwolle, 1498-1998*, Zwolle 1998.

Hens, H. e.a., *Mirakelen van Onze Lieve Vrouw te 's-Hertogenbosch 1381-1603*, Tilburg 1978.

Hensen, A., 'Levensverhaal van J.B. Stalpaert v.d. Wielen, op verzoek van pastoor Rumold van Medenblick door het Delftsche klopje W. D. Reeck, in 1630-1632 geschreven', in: *BGBH* 46 (1929), p. 321-349.

Hertog, Jaap den, 'Opdat insolentiën geweerd mogen worden', in: *Klerke-werk. Liber amicorum voor Albert de Klerk, aangeboden ter gelegenheid van zijn 75e verjaardag op 4 oktober 1992*, Utrecht 1992, p. 74-88.

Hesse, Gijsbertus, 'Pater Arnoldus ab Ischa, minderbroeder', in: *BGBH* 32 (1909), p. 321-404.

Hezenmans, J.C.A., *'s Hertogenbosch van 1629 tot 1798*, Den Bosch 1977.

Hiemstra, R., 'Uses and benefits of journal writing', in: L.M. English and M.A. Gillen (red.), *Promoting journal writing in adult education,* San Francisco 2001, p. 19-26.

Hoeck, F. van, *Schets van de geschiedenis der jezuïeten in Nederland*, Nijmegen 1940.

---, 'De Jezuïeten-Statie te Delft', in: *BGBG* 60 (1942), p. 407-444.

Hoekx, J.A.M. e.a., *Vruchten van de goede en de slechte boom. Heyman Voight van Oudheusden over de godsdiensttwisten in zijn stad 's-Hertogenbosch en in Breda (1577-1581)*, Den Dungen 2008.

Holenstein, André, Thomas Maisse en Maarten Prak (red.), *The republican alternative. The*

Netherlands and Switzerland compared, Amsterdam 2008.

Holroyd, S., ' "Rich embroidered Churchstuffe" ', in: R. Corthell e.a. (red.), *Catholic culture in early modern England*, Notre Dame 2007, p. 73-116.

Hoondert, Martin, 'De rooms-katholieke traditie, ca. 1550-2001', in: Jan Luth e.a. (red.), *Het kerklied. Een geschiedenis*, Zoetermeer 2001, p. 43-97.

Hoppenbrouwers, F.J.M., 'Franciscus Augustinus Wichmans (1596-1661). Kanunnik, zielzorger en abt van de norbertijnse abdij van Tongerlo ten tijde van de vroege Katholieke Reformatie', in: *Analecta Praemonstratensia* 70 (1994), p. 226-293.

---, *Oefening in volmaaktheid. De zeventiende-eeuwse rooms-katholieke spiritualiteit in de Republiek*, Den Haag 1996.

---, 'Leeuw en lam in de parochie. De Syntagma Pastorale van Augustinus Wichmans', in: *Analecta Praemonstratensia* 81 (2005), p. 195-244.

Hulshof, A. en P.S. Breuning, 'Zes brieven van Joh. De Wit aan Arend van Buchel', in: *Bijdragen en meededelingen van het historisch genootschap*, LXI (Utrecht 1940), p. 60-99.

Hunt, Lynn (red.), *The new cultural history*, Berkeley 1989.

Hunt, Lynn en Victoria E. Bonnell (red.), *Beyond the Cultural Turn. New directions in the study of society and culture*, Berkeley 1999.

Israel, Jonathan, *The Dutch Republic. Its rise, greatness, and fall 1477-1806*, herziene Druk, Oxford 1998.

Janssen, Geert, 'Quo vadis? Catholic perceptions of flight and the Revolt of the Low Countries, 1566-1609', in: *Renaissance Quarterly* 64.2 (2011), p. 472-499.

---, 'The exile experience', in: A. Bamji, G. Janssen en M. Laven (red.), *The Ashgate research companion to the Counter-Reformation*, Ashgate 2013, p. 73-90.

---, *The Dutch Revolt and catholic exile in Reformation Europe*, Cambridge 2014.

---, *Nieuw Amsterdam*, Rede uitgesproken bij het aanvaarden van het ambt van hoogleraar Vroegmoderne geschiedenis aan de faculteit der geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam, Amsterdam 2014, p. 20.

Jonge van Ellemeet, B.M. de, *Geschiedkundig onderzoek naar den rechtstoestand der Zeeuwsche geestelijke goederen van 1572 tot in het begin der 17e eeuw* , Zierikzee 1906.

Jongh, Eddy de, *Muziek aan de muur. Muzikale voorstellingen in de Nederlanden 1500-1700*, Zwolle 2008.

---,'De katholieken in de Baronie van Breda', in: *Taxandria* 44 (1937), p. 273-321.

Kant, G. van der, *Handboekje voor de vereerders der Z.L.V. van Den Bosch*, Den Bosch 1903.

Kaplan, Benjamin J., ‘Possessed by the devil? A very public dispute in Utrecht’, in: *Renaissance Quarterly*, 49 (1996), p. 738-759.

---, ‘Fictions of privacy. House chapels and the spatial accommodation of religious dissent in early modern Europe’, in: *American Historical Review* 107.4 (2002), p. 1031-1064.

---, *Calvinists and Libertines. Confession and community in Utrecht, 1578-1620*, herziene druk, Oxford 2005.

---, ‘ “For they will turn away thy sons”. The practice and perils of mixed marriage in the Dutch Golden Age’, in: Benjamin Kaplan en Marc Foster (red.), *Family and piety in early modern Europe. Essays in honour of Steven Ozment*, Aldershot 2005, p. 115-133.

---, *Divided by faith. Religious conflict and the practice of toleration in early modern Europe*, Londen 2007.

---, ‘Intimate negotiations. Husbands and wives of opposing faiths in eighteenth-century Holland’, in: Scott Dixon, Dagmar Freist en Mark Greengrass (red.), *Living with religious diversity in early modern Europe*, Aldershot 2009, p. 225-248.

---, *Cunegonde’s kidnapping. A story of religious conflict in the Age of Enlightenment*, New Haven / Londen, 2014.

Kaplan, Benjamin en Marc Foster (red.), *Family and piety in early modern Europe. Essays in honour of Steven Ozment*, Aldershot 2005.

Kaplan, Benjamin e.a. (red.), *Catholic communities in protestant states. Britain and the Netherlands c. 1570-1720*, Manchester / New York 2009.

Karstens, H. e.a (red.), *De kathedraal van licht. Zeven eeuwen Hooglandse kerk*, Leiden 2015.

Kelly, James E. en Susan Royal (red.), *Early modern English Catholicism. Identity, memory and Counter-Reformation*, Leiden / Boston 2017, p. 1-14.

Kelly, James E. en Susan Royal, ‘Introduction’, in: James E. Kelly en Susan Royal (red.), *Early modern English Catholicism. Identity, memory and Counter-Reformation*, Leiden / Boston 2017, p. 1-14.

King, Rachel, ‘ “The beads with which we pray are made from it.” Devotional ambers in early modern Italy’, in: Wietse de Boer en Christine Göttler (red.), *Religion and the senses in early modern Europe*, Leiden / Boston 2013, p. 153-175.

Kleef, B.A. van, *Geschiedenis van de Oud-Katholieke Kerk in Nederland*, Assen 1953.

Kleijntjens, J., ‘Kort verhaal van den Marteldood van den Eerw. Heer Martiuus van Velden’, in: *BGBH* 37 (1917), p. 274-276.

Klerk, Jos de, *Haarlems muziekleven in de loop der tijden*, Haarlem 1965.

Klerke-werk. Liber amicorum voor Albert de Klerk, aangeboden ter gelegenheid van zijn 75e

verjaardag op 4 oktober 1992, Utrecht 1992.

Kloek, Els (red.), *1001 Vrouwen uit de Nederlandse geschiedenis*, Nijmegen 2013.

Knappert, L., *De opkomst van het protestantisme in eene Noord-Nederlandsche stad*, Leiden 1908.

Knippenberg, H., *De religieuze kaart van Nederland. Omvang en geografische spreiding van de godsdienstige gezindten vanaf de Reformatie tot heden*, Assen, Maastricht 1992.

Knuif, W.L.S. en J. de Jong, 'Philippus Rovenius en zijn bestuur der Hollandsche Zending', in *AAU* 50 (1925), p. 1-401.

Knuttel, W.P.C., *De toestand der Nederlandsche katholieken ten tijde der Republiek*, 2 dln., Den Haag 1892-1894.

---, 'Uit het verleden der Amsterdamsche katholieken', in: *BGBH* 26 (1901), p. 258-304.

Kohl, Karl-Heinz, *Die Macht der Dinge. Geschichte und Theorie sakraler Objekte*, München 2003.

Kok, David de, 'Kerkelijke toestanden in Vorden en omgeving tijdens het bestuur van den Vicarius Apostolicus Petrus Codde', in: *AAU* 59 (1935), p. 226-252.

---, 'De toestand der roomsch-katholieken in het land van Maas en Waal en in de Meierij na de val van 's-Hertogenbosch (1629)', in: *Nederlands Archief Kerkgeschiedenis* 32 (1939).

Kok, J.A. de, *Nederland op de breuklijn Rome-Reformatie. Numerieke aspecten van protestantisering en katholieke herleving in de Noordelijke Nederlanden 1580-1880*, Assen 1964.

Kolff, D.H.A., 'Libertatis ergo. De beroerten binnen Leiden in de jaren 1566 en 1567', in: *Leids Jaarboekje* 58 (1966), p. 118-148.

Kooi, Christine, *Liberty and religion. Church and state in Leiden's Reformation, 1572-1620*, Leiden / Boston / Keulen 2000.

---, 'Paying off the sheriff. Strategies of catholic toleration in Golden Age Holland', in: R. Po-Chia Hsia en H.F.K. van Nierop (red.), *Calvinism and religious toleration in the Dutch Golden Age*, Cambridge 2002, p. 87-101.

---, *Calvinists and catholics during Holland's Golden Age. Heretics and idolators*, Cambridge 2012.

Kopytoff, Igor, 'The cultural biography of things. Commoditization as process', in: Arjun Appadurai (red.), *The social life of things. Commodities in cultural perspective*, Cambridge 1986, p. 64–91.

Kruijf, A.C. de, *Miraculeus bewaard. Middeleeuwse Utrechtse relieken op reis: de schat van de oud-katholieke Gertrudiskathedraal*, Zutphen 2011.

Küchler, S. en D. Miller (red.), *Clothing as material culture*, Oxford 2005.

Kuijpers, Erika, 'Lezen en schrijven. Onderzoek naar het alfabetiseringsniveau in zeventiende-eeuws Amsterdam', in: *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis* 23 (1997), p. 490-522.

---,' "O Lord save us from shame". Narratives of emotions in convent chronicles by female authors during the Dutch Revolt, 1566-1635', in: S. Broomhall (red.), *Gender and emotions in medieval and early modern Europe. Destroying order, structuring disorder*, Ashgate 2015.

Kuijpers, Erika e.a. (red.), *Memory before modernity. Practices of memory in early modern Europe*, Leiden / Boston 2013.

Kuijpers, Erika en Judith Pollmann, 'Turning sacrilege into victory. Catholic memories of Calvinist iconoclasm in the Low Countries, 1566-1700', in: Eva Guillorel, David Hopkin en William G. Pooley (red.), *Rhythms of revolt. European traditions and memories of social conflict in oral culture*, Ashgate 2018, p. 151-170.

Laar, R. van de, 'Kloosterlingen in 's-Hertogenbosch 1629-1774', in: *Bossche Bouwstenen*, dl. 6, Den Bosch 1983, p. 98-119.

Laarman, Frauke, *Het Noord-Nederlands familieportret in de eerste helft van de zeventiende eeuw. Beeldtraditie en betekenis*, Amsterdam 2003.

Lake, P. en M.C. Questier (red.), *Conformity and orthodoxy in the English church*, Woodbridge 2000.

Lamet, Sterling A., 'The vroedschap of Leiden 1550-1600. The impact of tradition and change on the governing elite of a Dutch city', in: *The Sixteenth Century Journal* 12 (1981), p. 14-42.

Langedijk, D., ' "De Illustre Schole ende Collegium Auriacum" te Breda', in: *Taxandria* 41 (1934), p. 257-270.

Leeuwen, B. van, *Erkenning, identiteit en verschil. Multiculturalisme en leven met diversiteit*, Leuven 2003.

Leeuwen, Charles van, *Hemelse voorbeelden. De heiligenliederen van Joannes Stalpart van der Wiele 1579-1630*, Nijmegen 2001.

Leeuwenberg, H.L.Ph., en L. van Tongerloo (red.), *Van Standen tot Staten. 600 Jaar Staten van Utrecht, 1375-1975*, Utrecht 1975.

Lehr, André, *Een klokkengieter schrijft zijn opdrachtgever. De brieven van klokkengieter Pieter Hémony (Amsterdam) aan abt Antoine De Loose (Ename B.) 1658-1678*, Asten 2004.

Lenarduzzi, Carolina, 'Res catholicorum secundum Franciscum Dusseldorpium. De

katholieke identiteit van een inwoner van de Republiek, ca 1600', RMa-scriptie, Leiden 2011.

---, ' "De oude geusen teghen de nieuwe geusen". De dynamiek van het oorlogsverleden ten tijde van het Twaalfjarig Bestand', in: *Holland. Historisch Tijdschrift* 43 (2011), p. 65–81.

---, 'De religieuze spagaat van katholieke studenten in de Republiek rond 1600', in: *De Zeventiende Eeuw* 31.2 (2016), p. 267-283.

---, 'Grensoverschrijdende katholieke claims. De grenzen tussen publieke en private ruimte voor sacrale doeleinden in de zeventiende-eeuwse Republiek', in: Liesbeth Geevers en Violet Soen (red.), *Sacrale ruimte in de vroegmoderne Nederlanden, Nieuw tijdingen. Over vroegmoderne geschiedenis,* Leuven 2017, p. 105-128.

Lenarduzzi, Carolina en Judith Pollmann, 'Het vaderlands verleden in de zeventiende eeuw. Inleiding', in: *De Zeventiende Eeuw* 29 (2013), p. 148-153.

Lepper, J.L.M. de, 'De Bredase katholieken tussen 1637 en 1666', in: *Jaarboek De Oranjeboom* 19 (1966), p. 32-68.

---, 'Deken Holthuyzen, zijn zorgen en zijn gevangenschap', in: *Jaarboek De Oranjeboom* 22 (1969), p. 1-28.

---, 'De schuilkerk in bedrijf', in: *Jaarboek De Oranjeboom* 24 (1971), p. 95-125.

---, 'De katholieke kerk', in: F.A. Brekelmans e.a. (red.), *Geschiedenis van Breda. Aspecten van de stedelijke historie 1568-1795*, dl. 2, Schiedam 1977, p. 163-240.

Levelt, H. en J.F. Bevin, 'Archief Ned. Herv. Gem. te Ginneken. Losse bescheiden', in: *Sinte Geertruydtsbronne* 1 (1929), p. 114-124.

Lewycky, N. en A. Morton (red.), *Getting along? Religious identities and confessional relations in early modern England. essays in honour of professor W.J. Sheils,* Ashgate 2012.

Lieburg, Fred van, *Merkwaardige voorzienigheden. Wonderverhalen in de geschiedenis van het protestantisme,* Zoetermeer 2001.

Looijesteijn, Henk, 'Funding and founding private charities. Leiden alsmhouses and their founders, 1450-1800', in: *Continuity and Change* 27.2 (2012), p. 199-239.

Loos, J.C. van der, 'De kleeding der priesters in het Hollanse kerkdistrict', in: *BGBH* 58 (1940), p. 398-428.

Lotz-Heumann, U., 'The concept of "Confessionalization". A historical paradigm in dispute', in: *Memoria y Civilización* 4 (2001), p. 93-114.

---, 'Confessionalization', in: A. Bamji, G. Janssen en M. Laven (red.), *The Ashgate research companion to the Counter-Reformation*, Ashgate 2013, p. 33-53.

Luebke, David M. et al. (red.), *Conversion and the politics of religion in early modern*

Germany, New York / Oxford 2012.

Luria, Keith, 'The politics of Protestant conversion to Catholicism in seventeenth-century France', in: Peter van der Veer (red.), *Conversion to modernities. The globalization of Christianity*, New York / Londen 1996, p. 23-46.

---, *Sacred boundaries. Religious co-existence and conflict in early modern France*, Washington 2005.

Luth, Jan e.a. (red.), *Het kerklied. Een geschiedenis*, Zoetermeer 2001.

Maan, P.J., K. Ouwens, F. Smit en J. Visser, *De oud-katholieke kerk van Nederland. Leer en leven*, Hilversum 1979.

Mader, Eric-Oliver, 'Conversion concepts in early modern Germany. Protestant and Catholic', in: David M. Luebke et al. (red.), *Conversion and the politics of religion in early modern Germany*, New York / Oxford 2012, p. 31-48.

Margry, Peter Jan, ' "In uijterste deftigheijt en Perfectie." Oude kunst en historische archieven in monumentaal Occohofje te Amsterdam', in: *Bulletin KNOB* 91.3-4 (1992), p. 89-96.

---, 'Processie versus stille omgang. Het probleem van de openbare godsdienstoefening buiten gebouwen en besloten plaatsen', in: *Holland. Historisch Tijdschrift* 25 (1993), p. 174-196.

---, *Teedere quaesties. Religieuze rituelen in conflict. Confrontaties tussen katholieken en protestanten rond de processiecultuur in 19^{e}-eeuws Nederland*, Hilversum 2000.

---, 'Stille omgang als 'civil religion'. Een manifestatie van Nederlandse identiteit', in: Charles Caspers en Peter Jan Margry, *Identiteit en spiritualiteit van de Amsterdamse Stille Omgang*, Hilversum 2006, p. 41-84.

Margry, Peter Jan (red.), *Hofje van Brienen. Twee eeuwen Amsterdams hofjesleven*, Amsterdam / Hilversum 1997.

Margry, Peter Jan en J. Joor, *St. Caecilia Collegie. Muziek en mirakel in Amsterdam*, Aerdenhout 2006.

Marinus, M.J., *De Contrareformatie te Antwerpen (1585-1676)*, Brussel 1995.

Maris, A.J., *De Reformatie der geestelijke en kerkelijke goederen in Gelderland, in het bijzonder in het kwartier van Nijmegen*, Den Haag 1939.

Marshall, Peter, 'Confessionalization and community in the burial of English Catholics, c. 1570-1700', in: N. Lewycky en A. Morton (red.), *Getting along? Religious identities and confessional relations in early modern England*, p. 57-76.

Mazur, Peter en Abigail Shinn, ' Introduction. Conversion narratives in the early modern world', in *Journal of Early Modern History* (*JEMH*) 17 (2013), p. 427-436.

Meij, C.O. van der, *Tussen Oranje en Spanje. De leefwereld van Bredase regenten 1550-*

1700, dissertatie Universiteit Leiden 2012.

Meijer, G.A., 'Nopende het Aerts-priesterschap van Swolle naer de Beroerten deser Nederlanden mitsgaders van eenige gedenckweerdige voorvallen door Arnold Waeijer, aartspriester en pastoor van Zwolle', in: *AAU* 45 (1920), p. 1-193 en *AAU* 46 (1921), p. 193-361.

Meyer, Birgit, 'Responses, reflections, and afterthoughts', in: *Religion*, 46.4 (2016), p. 669-679.

Meyer, Birgit e.a., 'The origin and mission of *Material Religion*', in: *Religion* 40 (2010), p. 207-211.

---, *Material Religion*'s first decade', in: *Material Religion* 10 (2014), p. 105-110.

Michels, L.C., 'Apollonia van Veen. Familie en vrienden', in: *Tijdschrift voor Taal en Letteren* 25 (1937) p. 5-42.

Miert, L. van, 'Twee kerkelijke plechtigheden bij de jezuïeten te Breda, 1629 en 1632', in: *Taxandria* 25 (1918), p. 133-135.

---, 'Relikwieën uit Utrecht afkomstig', in *AAU* 1945 (1920), p. 253-256.

Miller, Daniel (red.), *Materiality*, Durham NC 2005.

Mol, J.A., 'De kloostergoederen in Friesland na de Reformatie', in: *Signum* 16 (2004), p. 87 – 98.

Monteiro, Marit, *Geestelijke maagden. Leven tussen klooster en wereld in Noord-Nederland gedurende de zeventiende eeuw*, Hilversum 1996.

Monteiro, M.E., G. Rooijakkers en J.G.M.M. Rosendaal (red.), *De dynamiek van religie en cultuur. Geschiedenis van het Nederlands katholicisme*, Kampen 1993.

Mooij, Ch.C.M. de, *Geloof kan bergen verzetten. Reformatie en katholieke herleving te Bergen op Zoom, 1577-1795*, Hilversum 1998.

---, 'Verschuivende grenzen', in: R. van Uytven e.a. (red.), *Geschiedenis van Brabant van het hertogdom tot heden*, Zwolle / Leuven 2004, p. 371-388.

---, 'Second-class yet self-confident. Catholics in the Dutch Generality Lands', in: Benjamin Kaplan e.a. (red.), *Catholic communities in protestant states. Britain and the Netherlands, c. 1570-1720*, Manchester / New York 2009, p. 156-167.

Morford, M., '*Theatrum Hodiernae Vitae*. Lipsius, Vaenius, and the rebellion of Civilis', in: Karl Enenkel, Jan L. de Jong en Jeanine De Landtsheer (red.), *Recreating ancient history. Episodes from the /Greek and Roman past in the arts and literatures of the early modern period*, Leiden / Boston / Keulen 2001, p. 57-74.

Morgan, David, 'Materializing the study of religion', in: *Religion*, 46.4 (2016), p. 640-643.

Mörke, O., ‘ “Konfessionalisierung” als politisch-soziales Prinzip? Das Verhältnis von Religion und Staatsbildung in der Republik der Verenigten Niederlande im 16. Und 17. Jahrhundert’, in: *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis* 16.1 (1990), p. 31-60.

---, *Willem van Oranje (1533-1584). Vorst en ‘vader’ van de Republiek*, Amsterdam 2010.

Mosmans, A.G.A., ‘Kerkstoringen in de 17e eeuw’, in *BB* 2 (1918-1919), p. 122-132.

Müller, Johannes, *Exile memories and the Dutch Revolt. The narrated diaspora, 1550-1750*, Leiden / Boston 2016.

Murphy, Emily, *Music and post-Reformation English catholics. Place, sociability, and space, 1570-1640*, PhD dissertatie York University 2014.

Müter, H.M.J., ‘Gijsbertus Lap van Waveren, historicus te Utrecht, 1596-1647’, in: *AGKKN* 1 (1959) p. 169-239.

Nierop, Henk van, ‘Van Wonderjaar tot Alteratie, 1566-1578’, in: Marijke Carasso-Kok (red.), *Geschiedenis van Amsterdam*, dl. 1, *Een stad uit het niets*, Amsterdam 2004, p. 451-481.

Nijs, P. de en H. Kroeze (red.), *De middeleeuwse kloostergeschiedenis van Nederland*, Zwolle 2008.

Nijs, Thimo de en Eelco Beukers (red.), *Geschiedenis van Holland 1572 tot 1795*, Hilversum 2002.

Nissen, P., ‘De gevolgen van de Reformatie voor de kloosters in Nederland’, in: P. de Nijs en H. Kroeze (red.), *De middeleeuwse kloostergeschiedenis van Nederland*, Zwolle 2008.

Nolet, W., ‘Een plan tot uitgave van Musius’ werken in de zeventiende eeuw’, in: *BGBH* 46 (1929), p. 126-182.

Nora, Pierre (red.), *Les lieux de mémoire*, 3 dln., Parijs 1984-1992.

---, ‘Between memory and history. *Les lieux de mémoire*’, in: *Representations* 26.1 (1989), p. 7-24.

Nwalozie, Chijioke J., ‘Rethinking subculture and subcultural theory in the study of youth crime. A theoretical discourse’, in: *Journal of Theoretical & Philosophical Criminology* 7.1 (2015), p. 1-16.

Oddens, J., ‘Roomsch rot’ of goed patriot? Het antikatholieke geweld van september 1747’, in: *Skript Historisch Tijdschrift* 29.1 (2014), p. 5-20.

Oettinger, R.W., *Music as propaganda in the German Reformation*, Aldershot / Burlington 2001.

Offringa, G. en W. Hidden, ‘De fundatie van vrouwe Maria van Pallaes, door Hendrick Bloemaert, 1657’, ongepubliceerde scriptie, Utrecht 1980.

---, ‘De fundatie van vrouwe Maria van Pallaes, door Hendrick Bloemaert, 1657’, in: *Maandblad Oud-Utrecht* 56.1 (1983), p. 14-17.

Ó hAnnracháin, Tadgh, *Catholic Europe 1592-1648. Centre and peripheries*, Oxford 2015.

Oldenhof, H.J., *In en om de schuilkerkjes van Noordelijk Westergo. Katholiek leven in Frieslands Noordwesthoek onder de Republiek (1580-1795),* Assen 1967.

Os, Henk van, *De weg naar de hemel. Reliekverering in de middeleeuwen*, Baarn 2000.

Otterspeer, Willem, *Het bolwerk van de vrijheid. De Leidse universiteit, 1575–1672,* dl. 1, Amsterdam 2000.

Ouwerling, H.N., *Sophia Alberts, Een bladzijde uit de Kerkgeschiedenis der Meijerij van 's-Hertogenbosch*, Helmond 1900.

---, ‘De sluiting der Kerkschuur te Deurne in 1712’, *BB* 7 (1925-1926), p.178-204.

Pabon, N.J., ‘Iets over Pieter van Veen en zijn familie’, in: Oud-Holland 41 (1923), p. 241-249.

Paiva (red.), José Pedro, *Religious ceremonials and images. Power and social meaning (1400-1750)*, Coimbra 2002.

Panhuysen, Luc, *De ware vrijheid. De levens van Johan en Cornelis de Witt*, Amsterdam 2005.

Parker, Ch.H., *Faith on the margins. Catholics and catholicism in the Dutch Golden Age*, Cambridge (MA) / Londen 2008.

Parmentier, Martien, *Geschiedenis van (oud-)katholiek Hilversum 1589-1889*, Hilversum 1989.

Pathuis, A., ‘Het handschrift “Ommelands Eer” van pater Franciscus Mijleman s.j., missionaris der Ommelanden 1639-1667’, in: *AGKKN* 7 (1965), p. 1-110.

Placidus, P., ‘Zorgen van bisschop Ophovius na den val van Den Bosch’, in: *BB* 13 (1935-1936), p. 131-197.

Po-Chia Hsia, R. en H.F.K. van Nierop (red.), *Calvinism and religious toleration in the Dutch Golden Age*, Cambridge 2002.

Polkowski, M., *A struggle for survival. The continuity of catholic religious literature in Holland. The example of Delft (1450-1650),* Lublin 2012.

Pollmann, Judith, ‘A different road to God. The protestant experience of conversion in the sixteenth century’, in: Peter van der Veer (red.), *Conversion to modernities. The globalization of Christianity*, New York / Londen 1996, p. 47-64.

---, *Een andere weg naar God. De reformatie van Arnoldus Buchelius, 1565-1641*, Amsterdam 2000.

---, ‘The bond of Christian piety. The individual practice of tolerance and intolerance in the Dutch Republic’, in: R. Po-Chia Hsia en H.F.K. van Nierop (red.), *Calvinism and religious toleration in the Dutch Golden Age*, Cambridge 2002, p. 53-71.

---, ‘The cleansing of the temple. Church space and its meanings in the Dutch Republic’, in: José Pedro Paiva (red.), *Religious ceremonials and images. Power and social meaning (1400-1750)*, Coimbra 2002, p. 177-189.

---, *Herdenken, herinneren, vergeten. Het beleg en ontzet van Leiden in de Gouden Eeuw. 3 oktoberlezing*, Leiden 2008.

---, *Het oorlogsverleden van de Gouden Eeuw*, Leiden 2008.

---, ‘Burying the dead; reliving the past: ritual, resentment and sacred space in the Dutch Republic’, in: Benjamin Kaplan e.a. (red.), *Catholic communities in protestant states. Britain and the Netherlands c. 1570-1720*, Manchester / New York 2009, p. 84-102.

---, ‘Vondel’s religion’, in: Jan Bloemendal e.a. (red.), *Joost van den Vondel (1587-1679). Dutch playwright in the Golden Age*, Leiden / Boston 2011, p. 85-100.

---, *Catholic identity and the Revolt of the Netherlands 1520-1635*, Oxford 2011.

---, ‘ “Hey ho, let the cup go round!” Singing for reformation in the sixteenth century’, in: Heinz Schilling en István György Tóth (red.), *Religion and cultural exchange in Europe, 1400-1700*, Cambridge paperback ed. 2012, p. 294-316.

---, ‘Met grootvaders bloed bezegeld. Over religie en herinneringscultuur in de zeventiende-eeuwse Nederlanden’, in: *De Zeventiende Eeuw* 29 (2013), p. 154-175.

---, ‘Archiving the present and chronicling for the future in early modern Europe’, in: *Past and Present* (2016), Supplement 11, p. 231-252.

---, *Memory in early modern Europe, 1500-1800*, Oxford 2017.

Pollmer, Almut, *Kirchenbilder. Der Kirchenraum in der holländischen Malerei um 1650*, dissertatie Universiteit Leiden 2011.

Polman, P., *Katholiek Nederland in de achttiende eeuw*, 3 dln., Hilversum 1968.

Post, R., ‘Zes verslagen over de werkzaamheden door de Jezuïeten der Hollandsche Missie verricht’, in: *AAU* 58 (1934), p. 1-89.

Prandoni, Marco, ‘ “Doen an een zijden draet hingh ’t welvaert van dees Stede”. Stadsgeschiedenis en (katholieke) identiteit in P.A. Coddes toneelstuk *Herdoopers anslagh op Amsterdam* (1641)’, in: *De Zeventiende Eeuw* 30.1 (2014), p. 97-109.

Prins, Jacomien en Mariken Teeuwen (red.), *Harmonisch labyrinth. De muziek van de kosmos in de Westerse wereld*, Hilversum 2007.

Put, Eddy en Craig Harline, ‘Dagboek van een aartsbisschop. Een portretstudie van Matthias

Hovius (1542-1620)', in: *Trajecta* 3 (1994), p. 19-33.

Questier, Michael C., 'Conformity, Catholicism, and the law', in: P. Lake en M.C. Questier (red.), *Conformity and orthodoxy in the English church*, Woodbridge 2000, p. 237-261.

---, *Catholicism and community in early modern England. Politics, aristocratic patronage and religion, c. 1550-1640*, Cambridge 2006.

Raasveld, P., 'Missie en multimedia: Johannes van Sambeecks *De Nederlantsche tortelduyve suchtende naer haer gayke (1650)* en *Het geestelyck jubilee van het jaer O.H.M.DC.L* (1663)', in: *De Zeventiende Eeuw* 12 (1996), p. 379-396.

Rademaker, C.S.M., 'Een bekeringsbericht uit 1656. De godsdienstige overtuiging van Lieuwe van Aitzema', in: *AGKKN* 10 (1968), p. 208-224.

---, 'Oorlog en vrede in de Neolatijnse literatuur in de Noordelijke Nederlanden rond 1648. Dichters, redenaars en geleerden', in: *De Zeventiende Eeuw* 13 (1997), p. 245-251.

Rasch, Rudolf, 'Muziek in de Muiderkring', in: *De Zeventiende Eeuw* 8 (1992), p. 151-158.

---, 'Sweelinck's place in the musical history of the Dutch Republic', in: P. Dirksen (red.), *Sweelinck Studies. Proceedings of the Sweelinck Symposium*, Utrecht 1999, p. 3-25.

---, '"Ongeschickte geslachten des gesanx." Simon Stevin en Joan Albert Ban over de muziektheorie van de oude Grieken', in: *De Zeventiende Eeuw* 23 (2007), p. 25-44.

Reinders, Sophie, *De mug en de kaars. Vriendenboekjes van adellijke vrouwen, 1575-1640*, Nijmegen 2017.

Richardson, Todd M., Harald Hendrix en Lieke Stelling (red.), *The turn of the soul. Representations of religious conversion in early modern art and literature*, Leiden / Boston 2012.

Riello, Giorgio, ' "Things seen and unseen." The material culture of early modern inventories and their representation of domestic interiors', in: Paula Findlen (red.), *Early modern things. Objects and their histories, 1500-1800*, Londen 2013, p. 125-150.

Rogier, L.J., *Geschiedenis van het katholicisme in Noord-Nederland in de 16e en 17e eeuw*, dl. 1-3, Amsterdam 1946-1947.

Rooden, Peter van, 'Kerk en religie in het confessionele tijdperk', in: Willem Frijhoff en Leo Wessels (red.), *Veelvormige dynamiek. Europa in het Ancien Régime 1450-1800*, Amsterdam 2006, p. 373-402.

Rooijakkers, Gerard, *Rituele repertoires. Volkscultuur in oostelijk Noord-Brabant 1559-1853*, Nijmegen 1994.

Rooijakkers, G. en Th. Van der Zee (red.), *Religieuze volkscultuur. De spanning tussen de voorgeschreven en de geleefde praktijk*, Nijmegen 1986.

Rooijen, H. van, ‘Het Mirakel van Leiden’, in: Leids Jaarboekje 35 (1943), p. 108-130.

Roosenboom, Henk, *Ontvoerd of gevlucht? Religieuze spanningen in Brabant en de zaak Sophia Alberts, 1700-1710*, Hilversum 2016.

Roper, Lyndal, ‘Luther relics’, in: Jennifer Spinks en Dagmar Eichberger (red.), *Religion, the supernatural and visual culture in early modern Europe. An album amicorum for Charles Zika*, Leiden 2015, p. 330-353.

Rublack, Ulinka, *Dressing up. Cultural identity in Renaissance Europe*, Oxford 2010.

Safley, Th. M. (red.), *The Reformation of charity. The secular and the religious in early modern poor relief*, Leiden / Boston 2003.

---, *A companion to multiconfessionalism in the early modern world*, Leiden / Boston 2011.

Sas, N.C.F. van (red.), *Waar de blanke top der duinen en andere vaderlandse herinneringen*, Amsterdam / Antwerpen 1995.

Sasse van Ysselt, A.F.O. van, ‘De bedevaart te Boxtel van 1672 tot 1676’, in: *Taxandria* 15 (1908), p. 47-48.

---, *De voorname huizen en gebouwen van ’s Hertogenbosch alsmede hunne eigenaren of bewoners in vroegere eeuwen*, 3 dln., Den Bosch 1910.

---, ‘De uitoefening van den katholieken godsdienst in de stad en Meierij van Den Bosch in 1671’, in: *Taxandria* 45 (1938), p. 105-129.

Saulnier, Daniel, *Gregorian chant. A guide*, vert. Edward Schaefer, Solesmes 2000.

Schaefer, Edward, *Catholic music through the ages. Balancing the needs of a worshipping church*, Chigaco 2008.

Schaik, Ton H.M. van en Karin Strengers-Olde Kalter, *Het arme Roomse leven. Geschiedenis van de katholieke caritas in de stad Utrecht*, Hilversum 2016.

Schama, Simon, *Embarrassment of riches. An interpretation of Dutch culture in the Golden Age*, New York 1987.

Schenkeveld-van der Dussen, Riet e.a. (red.), *Met en zonder lauwerkrans. Schrijvende vrouwen uit de vroegmoderne tijd 1550-1850, van Anna Bijns tot Elise van Calcar*, Amsterdam 1997.

Schilling, Heinz en István György Tóth (red.), *Religion and cultural exchange in Europe, 1400-1700*, Cambridge paperback ed. 2012.

Schmitz du Moulin, Henri, ‘La revocation et le vicariat apostolique des Pays-Bas’, in: M. Peronnet (red.), *Tricentenaire de la Revocation de l’Edit de Nantes. La Revocation et l’Exterieur du Royaume. Actes du IVème Colloque Jean Boisset*, Montpellier 1985, p. 157-172.

Scholte, L., ‘Cornelis Hendrikszoon, Pastoor van Kuinre tot 1580; en van dit jaar tot 1610 de priesterlijke bediening, onder duizende gevaren uitoefende te Alkmaar, en in verschillende plaatsen van ons Bisdom. Een levensschets, voor zoover mogelijk, opgemaakt uit een handschrift berustende op de Parochiale Bibliotheek te Limmen’, in: *BGBH* 15 (1888), p. 386-466.

Schoon, Dick J., *Van bisschoppelijke Cleresie tot Oud-Katholieke Kerk. Bijdrage tot de geschiedenis van het katholicisme in de negentiende eeuw*, Nijmegen 2004.

Schriemer, Inge (red.), *Vrouwen voor het voetlicht. Zusters, martelaressen, poetsengelen & dominees*, Zwolle 2012.

Schwartz, Gary, ‘Saenredam, Huygens and the Utrecht Bull’, in: *Simiolus. Netherlands Quarterly for the History of Art* 1.2 (1966-1967), p. 69-93.

Sheills, William, ‘Getting on and getting along in parish and town. Catholics and their neighbours in England’, in: Benjamin Kaplan e.a. (red.), *Catholic communities in protestant states. Britain and the Netherlands c. 1570-1720*, Manchester / New York 2009, p. 67-83.

Shell, Alison, *Oral culture and catholicism in early modern England*, Cambridge 2007.

Sicking, Louis, *Geuzen en glippers. Goed en fout tijdens het beleg van Leiden. 3 oktoberlezing*, Leiden 2003.

Sliggers, B.C. (red.), *Naar het lijk. Het Nederlandse doodsportret 1500-heden*, Haarlem 1998.

Smit, F., ‘Het hofje van Buytenwech te Gouda, in de jaren 1684-1713. Bijdrage tot de katholieke armenzorg in de 17e en 18e eeuw’, *Publicatieserie Stichting Oud-Katholiek Seminarie* 12 (1983).

Smits-Veldt, M., *Maria Tesselschade. Leven met talent en vriendschap*, Zutphen 1994.

Sonnema, Roy Brian, *Representations of music in seventeenth century Dutch painting*, PhD-dissertatie University of California 1990.

Spaans, Joke, *Haarlem na de Reformatie. Stedelijke cultuur en kerkelijk leven, 1577-1620*, Den Haag 1989.

---, ‘Katholieken onder curatele. Katholieke armenzorg als ingang voor overheidsbemoeienis in Haarlem in de achttiende eeuw’, in: *Trajecta* 3 (1994), p. 110-130.

---, ‘De katholieken in de Republiek na de Vrede van Munster’, in: *1648. De Vrede van Munster*, Handelingen van het herdenkingscongres te Nijmegen en Kleef, 28-30 augustus 1996, georganiseerd door de Katholieke Universiteit van Nijmegen, onder auspiciën van de Werkgroep Zeventiende Eeuw, Hilversum 1997, p. 253-260.

---, *Armenzorg in Friesland 1500-1800*, Hilversum 1997.

---,‘Weduwen, wezen en vreemdelingen. Sociale zorg en tolerantie’, in: Thimo de Nijs en

Eelco Beukers (red.), *Geschiedenis van Holland 1572 tot 1795*, Hilversum 2002, p. 255-286.

---, 'Welfare reform in Frisian towns. Between humanist theory, pious imperatives and government policy', in: Thomas Max Safley (ed.), *The Reformation of charity. The secular and the religious in early modern poor relief*, Boston / Leiden 2003, p. 121-136.

---, 'Stad van vele geloven 1578-1795', in: Willem Frijhoff en Maarten Prak (red.), *Geschiedenis van Amsterdam*, dl. 2, *Centrum van de wereld, 1578-1650*, Amsterdam 2004.

---, *De Levens der Maechden. Het verhaal van een religieuze vrouwengemeenschap in de eerste helft van de zeventiende eeuw*, Hilversum 2012.

Spaans, Joke en Trudelien van 't Hof, *Het beroerde Rome. Spotprenten op de paus in een pleidooi voor een 'Nederlandse' katholieke kerk, 1705-1724*, Hilversum 2010.

Spiertz, M.G., 'De ontwikkelingsgang van de katholieke missie in Friesland 1609-1689', in: *AGKKN* 21(1979), p. 262-292.

---, 'Jansenisme in en rond de Nederlanden 1640-1690', in: *Trajecta* 1 (1992), p. 144-167.

---, 'De katholieke geestelijke leiders en de wereldlijke overheid in de Republiek der Zeven Provinciën', in: *Trajecta* 2 (1993), p. 3-20.

Spinks, Jennifer en Dagmar Eichberger (red.), *Religion, the supernatural and visual culture in early modern Europe. An album amicorum for Charles Zika*, Leiden 2015.

---, 'Introduction. Scholarship, friendship and border-crossing', in: Idem (red.), *Religion, the supernatural and visual culture in early modern Europe. An album amicorum for Charles Zika*, Leiden 2015.

Spohnholz, Jesse, 'Confessional coexistence in the early modern Low Countries', in: Th.M. Safley (red.), *A companion to multiconfessionalism in the early modern world*, Leiden / Boston 2011, p. 45-73.

Spohnholz, Jesse en Gary Waite (red.), *Exile and the formation of religious identities in the early modern world*, Londen 2014.

Spufford, Margaret, 'Alfabetisme, handel en godsdienst in de commerciële centra van Europa', in: Karel Davids en Jan Lucassen (red.), *Een wonder weerspiegeld. De Nederlandse Republiek in Europees perspectief*, Amsterdam 2005 (eerder gepubliceerd als *A miracle mirrored. The Dutch Republic in European perspective*, Cambridge 1995), p. 213-262.

Staal, Casper, 'Johan Ludolph van Rhenen, vicaris te Vleuten, paap op Den Ham en redder van de Cunera-relieken', in: *Jaarboek Oud-Utrecht* 1996, p. 69-86.

Starn, Randolph, 'A historian's brief guide to new museum studies', in: *The American Historical Review* 110.1 (2005), p. 68-98.

Steen, Jasper van der, ‘A contested past. Memory wars during the Twelve Years Truce (1609–21)’, in: E. Kuijpers e.a. (red.), *Memory before modernity. Practices of memory in early modern Europe*, Leiden / Boston 2013, p. 45-61.

---, *Memory wars in the Low Countries, 1566-1700*, Leiden / Boston 2015.

Steinmetz, G., ‘Bourdieu, historicity, and historical sociology’, in: *Cultural Sociology* 5 (2011), p. 45-66.

Stelling, Lieke, ‘Recent studies in religious conversion’, in: *English Literary Renaissance* 47.1 (2017), p. 164-192.

Stelling, Lieke en Todd M. Richardson, ‘Introduction’, in: Todd M. Richardson, Harald Hendrix en Lieke Stelling (red.), *The turn of the soul. Representations of religious conversion in early modern art and literature*, Leiden / Boston 2012, p. 1-17.

Sterck, J.F.M., ‘Latijnsche gedichten van Cornelis Gysbertsen Plemp aan, of betreffende Joost van den Vondel’, in: *Elfde verslag (`1922-1923) van de Vereeniging het Vondel-Museum*, Amsterdam 1924.

---, *Rondom Vondel. Studiën over den dichter en zijn kring*, Bussum 1927.

---, *De werken van Vondel*, dl. V, 1931.

---, *Oud en nieuw over Joost van den Vondel*, Amsterdam / Mechelen 1932.

Sterk, J.J.B.M.M., ‘Johannes de Witt Stevenszoon’, in: *Jaarboek Oud-Utrecht* 1974, p. 108-162.

Sterk, J., ‘De geschiedenis van de Statie van St. Nicolaas of “Het Hert”’, in: M. Blokhuis e.a. (red.), *Vroomheid op de Oudezijds. Drie Nicolaaskerken in Amsterdam: de Oude Kerk, Ons’Lieve Heer op Solder, de Sint Nicolaaskerk*, Amsterdam 1988, p. 37-53.

Streng, Jean, ‘In stilte zingen. Rooms-katholiek gezang in de tijd van de schuilkerken 1580-1809’, in: A.J. Hendrikman e.a. (red.), *Ave praeclara. 500 jaar koorzang in de Onze Lieve Vrouwekerk te Zwolle, 1498-1998*, Zwolle 1998, p. 28-35.

Tex, Jan den, *Oldenbarnevelt*, 5 dln., Haarlem / Groningen1960-1972.

---, ‘De Staten in Oldenbarnevelts tijd’, in: H.L.Ph. Leeuwenberg en L. van Tongerloo (red.), *Van Standen tot Staten. 600 Jaar Staten van Utrecht, 1375-1975*, Utrecht 1975, p. 51-89.

---, *Onder vreemde heren. De Republiek der Nederlanden 1672-1674*, Zutphen 1982.

Thiel, P.J.J. van, ‘Catholic elements in seventeenth-century Dutch painting. A propos of a children’s painting by Thomas de Keyser’, in: *Simiolus* 20 (1990-1991), p. 39-62.

Thiers, L., *’t Putje van Heiloo. Bedevaarten naar O.L. Vrouwe ter Nood*, Hilversum 2005.

Thomas, Keith, *Religion and the decline of magic. Studies in popular beliefs in sixteenth- and seventeenth-century England*, vierde druk, Londen 1991.

Thomas, Werner en Luc Duerloo (red.), *Albert and Isabella, 1598-1621. Essays,* Brussel 1998.

Toebak, P.M., 'Het kerkelijk-godsdienstige en culturele leven binnen het noordwestelijk deel van het hertogdom Brabant, 1587-1609. Een typering', in: *Trajecta* 1 (1992), p. 124-143.

---, *Kerkelijk-godsdienstig leven in westelijk Noord-Brabant 1580-1652. Dekenale visitatieverslagen als bron,* 2 dln., Breda 1995.

Tracy, James D., 'With and without the Counter-Reformation. The catholic church in the Spanish Netherlands and the Dutch Republic, 1580-1650', in: *Catholic Historical Review* 71.4 (1985), p. 547-575.

---, 'Emigré and ecclesiastical property as the sheet-anchor of Holland finance, 1572-1584', in: Ph. Benedict e.a. (red.), *Reformation, revolt and civil war in France and the Netherlands 1555-1585,* Amsterdam 1999, p. 255 – 266.

---, *The founding of the Dutch Republic. War, finance and politics in Holland 1572-1588,* Oxford 2008.

Tranberg Hansen, K., 'The world in dress. Anthropological perspectives on clothing, fashion and culture', in: *Annual Review of Anthropology* 33 (2004), p. 369-392.

Uytven, R. van e.a. (red.), *Geschiedenis van Brabant van het hertogdom tot heden,* Zwolle, Leuven 2004.

Vanden Bosch, Gerrit, 'Pionnen op een schaakbord? De rol van klopjes in de belangenstrijd tussen jezuïeten en seculiere priesters omstreeks 1609-1610', in: *Trajecta* 9 (2000), p. 252-283.

---, 'Jesuits in the Low Countries (1542-1773). A historiographical essay', 2016, Jesuit Historiography Online.

Vanhaelen, Angela, 'Utrecht's transformations. Claiming the Dom through representation, iconoclasm and ritual', in: *De Zeventiende Eeuw* 21 (2005), p. 354-374.

Veer, Marianne van der, 'Concurrentie en broederstrijd. Verwikkelingen naar en in een oud-katholieke kerk in Gouda', in: Paul Abels e.a. (red.), *Terug naar Gouda. Religieus leven in de maalstroom van de tijd,* Zoetermeer 2014, p. 225-241.

Veer, Peter van der (red.), *Conversion to modernities. The globalization of Christianity,* New York / Londen 1996.

Velten, Hans Rudolf, *Das selbst geschriebene Leben: eine Studie zur deutschen Autobiographie im 16. Jahrhundert,* Heidelberg 1995.

Verheggen, Evelyne, *Beelden voor passie & hartstocht. Bid- en devotieprenten in de Noordelijke Nederlanden, 17e en 18e eeuw,* Zutphen 2006.

Verkruijsse, P.J., (red.), *'Dien langen Duyvel van Nieukoop'. Twee pamfletten uit 1651 over baljuw Jan van Sevenhoven*, Noorden 1998.

Vetter, Eddy, 'Sferenharmonie en engelenkoren in de middeleeuwen', in: Jacomien Prins en Mariken Teeuwen (red.), *Harmonisch labyrinth. De muziek van de kosmos in de Westerse wereld*, Hilversum 2007, p. 33-46.

Vijlbrief, I., *Van anti-aristocratie tot democratie. Een bijdrage tot de politieke en sociale geschiedenis der stad Utrecht*, Amsterdam 1950.

Vincke, Johm, *Sociologie. Een klassieke en hedendaagse benadering*, Academia Press Gent 2007.

Vis, Jurjen, 'Door menslievendheid gedreven. Stichting, bestuur en bewoning van het Hofje van Brienen', in: P.J. Margry (red.), *Hofje van Brienen. Twee eeuwen Amsterdams hofjesleven*, Amsterdam / Hilversum 1997, p. 11-78.

---, 'Sweelinck and the Reformation', in: P. Dirksen (red.), *Sweelinck Studies. Proceedings of the Sweelinck Symposium*, Utrecht 1999, p. 39-54.

Visser, J., F. Smit en P.J. Maan, *Onafhankelijk van Rome, toch katholiek*, Hilversum 1973.

Visser, W.J.A., 'Relieken van den H. Willibrordus, die in 1301 aan de Oudmunster te Utrecht ten geschenke zijn gegeven', in: *AAU* 57 (1933), p. 137-210.

---, 'Een inventaris van kerksieraden uit 1609, toebehoorende aan Oudmunster te Utrecht', in: *AAU* 58 (1934), p. 182-188.

---, 'Een brief van Albertus Miraeus over relieken van den H. Willibrordus', in: *AAU* 58 (1934), p. 191-193.

---, 'Verschil van opvatting', in: *AAU* 58 (1934), p. 197-206.

Voets, B., 'Een leider van het Haarlemse Bisdom uit de vervolgingstijd', in: *BGBH* 62 (1953), p. 225-305.

Vogel, Ton, *Schuilkerken en hun bedienaren in 's-Hertogenbosch, 1629-1811*, Den Bosch 2010.

Vos, A., *Burgers, broeders en bazen. Het maatschappelijk middenveld van 's-Hertogenbosch in de zeventiende en achttiende eeuw*, Hilversum 2007.

Vos, A. e.a. (red.), *'s-Hertogenbosch. De geschiedenis van een Brabantse stad, 1629-2000*, Zwolle / 's-Hertogenbosch 1997.

Vos, A. en A. van de Sande, 'Een verdeeld huis. Godsdienst en cultuur', in: A. Vos e.a. (red.), *'s-Hertogenbosch. De geschiedenis van een Brabantse stad, 1629-2000*, Zwolle / 's-Hertogenbosch 1997, p. 123-145.

Vroom, Wim, *In tumultu gosico. Over relieken en geuzen in woelige tijden*, Nijmegen 1992.

---, ‘De martelaren van Gorcum’, in: N.C.F. van Sas (red.), *Waar de blanke top der duinen en andere vaderlandse herinneringen*, Amsterdam / Antwerpen 1995, p. 106-117.

---, *Het wonderlid van Jan de Witt en andere vaderlandse relieken*, Nijmegen 1997.

Waardt, Hans de, *Toverij en samenleving. Holland 1500-1800*, Den Haag 1991.

---, ‘Jesuits, propaganda and faith healing in the Dutch Republic’, in: *History* 94 (2009), p. 344-359.

Walsham, Alexandra, *Church papists. Catholicism, conformity and confessional polemic in early modern England*, Londen 1993.

---,‘Miracles and the Counter-Reformation mission to England’, in: *The Historical Journal* 46 (2003) p. 779-815.

---, ‘Holy well: contesting sacred space in post-Reformation Wales’, in W. Coster en A. Spicer (red.), *Sacred space in early modern Europe*, Cambridge 2005, p. 209-236.

---, ‘Beads, books and bare ruined choirs. Transmutations of Catholic ritual life in Protestant England’, in: Benjamin Kaplan e.a. (red.), *Catholic communities in protestant states. Britain and the Netherlands c. 1570-1720*, Manchester / New York 2009, p. 103-122.

---,‘Introduction: relics and remains’, in: *Relics and remains, Past & Present* (2010), supplement 5, p. 9-36.

---, ‘Skeletons in the cupboard. Relics after the English Reformation’, in: *Relics and remains, Past & Present* (2010), supplement 5, p. 121-143.

---, *The Reformation of the Landscape. Religion, identity & memory in early modern Britain & Ireland*, Oxford 2011.

---, ‘The sacred landscape’, in: A. Bamji, G. Janssen en M. Laven (red.), *The Ashgate research companion to the Counter-Reformation*, Ashgate 2013, p. 203-223.

---, *Catholic Reformation in Protestant Britain. Catholic Christendom, 1300-1700*, Ashgate 2014.

Weber, Max, *Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie*, dl. 1, Tübingen 1988.

Widera, Joachim, *Möglichkeiten und Grenzen volkskundlicher Interpretationen von Hausinschriften*, Frankfurt am Main / New York 1990.

Wiesner-Hanks, Merry E., *Mapping gendered routes and spaces in the early modern world*, Ashgate 2015

Williams, Gerhild Scholz, ‘Body language. Keeping secrets in early modern narratives’, in: Merry E. Wiesner-Hanks, *Mapping gendered routes and spaces in the early modern world*, Ashgate 2015, p. 101-116.

Wingens, M., *Over de grens. De bedevaart van katholieke Nederlanders in de zeventiende en*

achttiende eeuw, Nijmegen 1994.

---, 'A "holy nun" in a protestant country. Maria Margaretha van Valckenisse (1605-1658)', in: J. Beyer et. al. (red.), *Confessional sanctity (c. 1500-c. 1800)*, Mainz 2003, p. 291-302.

Witkam, H.J., *De financiën van de Leidse universiteit in de 16e eeuw*, dl. 2, Leiden 1980.

Wolfe, Michael, *The conversion of Henri IV*, Harvard University Press 1993.

Wormald, Jenny, 'Gunpowder, treason, and Scots', in: *Journal of British Studies* 24 (1985), p. 141-168.

Worp, J.A., *Maria Tesselschade en anderen. Een onwaerdeerlijcke vrouw. Brieven en verzen van en aan Maria Tesselschade*, Utrecht 1976.

Yinger, J. Milton, *Countercultures. The promise and peril of a world turned upside down*, Londen / New York 1982.

Young, Francis, *English Catholics and the supernatural, 1553-1829*, Ashgate 2013.

Zeeden, E.W., 'Grundlagen und Wege der Konfessionsbildung in Deutschland im Zeitalter der Glaubenskämpfe', in: *Historische Zeitschrift* 185 (1958), p. 249-299.

Zwaag, M. van der, R. Cohen Tervaert en Y. Rosenberg, *Opstand als opdracht / The Batavian commissions*, Amsterdam 2011.